

Дослідження обізнаності окремих категорій осіб щодо положень Європейської соціальної хартії

Звіт за результатами опитування

Червень – вересень 2020 року

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

Звіт підготовано в межах діяльності проекту Ради Європи «Розвиток соціальних прав людини як ключовий чинник сталої демократії в Україні». Звіт підсумовує результати опитування клієнтів системи надання БПД, студентів, працівників системи надання БПД, адвокатів, суддів щодо обізнаності про положення Європейської соціальної хартії, практики їхнього застосування, заходів подальшого впливу. Опитування було проведене у червні-вересні 2020 року співробітниками системи надання безоплатної правової допомоги.

Скорочення.....	3
Про дослідження	4
Основні висновки	5
Розділ I. Опитування адвокатів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією, та практику їх використання.....	6
1.1. Загальний огляд.....	6
1.2. Характеристика респондентів	6
1.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини	9
1.4. Поширеність та практика застосування	14
1.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав	17
1.6. Інформація для заходів впливу	19
Розділ II. Опитування щодо визначення рівня обізнаності суддів про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та практику її використання	23
2.1. Загальний огляд.....	23
2.2. Характеристика респондентів	23
2.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	24
2.4. Поширеність та практика застосування	25
2.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав	28
2.6. Інформація для заходів впливу	29
Розділ III. Опитування студентів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією.....	30
3.1. Загальний огляд.....	30
3.2. Характеристика респондентів	30
3.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та інші документи, які закріплюють основні соціальні права	32
3.4. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав	38
3.5. Інформація для заходів впливу	39
Розділ IV. Опитування працівників системи надання БПД щодо визначення рівня обізнаності з соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією.....	42
4.1. Загальний огляд.....	42
4.2. Характеристика респондентів	42
4.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини	44
4.4. Поширеність та практика застосування	49
4.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав	54
4.6. Інформація для заходів впливу	55
Розділ V. Опитування клієнтів системи БПД щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією	59
5.1. Загальний огляд.....	59
5.2. Характеристика респондентів	59
.....	60
5.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	60
5.4. Рівень обізнаності про соціальні права, гарантовані державою.....	61
5.5. Вирішення правової проблеми	62
5.6. Інформація для заходів впливу	67

Скорочення

БПД	Безоплатна правова допомога
БВПД	Безоплатна вторинна правова допомога
ЄСХ	Європейська соціальна хартія
ЕКСП	Європейський комітет з соціальних прав

Про дослідження

Дослідження присвячене вимірюванню обізнаності клієнтів системи надання БПД, студентів, працівників системи надання БПД, адвокатів та суддів про зміст положень Європейської соціальної хартії.

Дослідження проводилось працівниками системи надання БПД у партнерстві з фаховими соціологами для Проекту Ради Європи «Розвиток соціальних прав людини як ключовий чинник сталої демократії в Україні».

Мета дослідження полягала у тому, щоб з'ясувати рівень обізнаності окремих категорій осіб із соціальними правами людини, закріпленими в Європейській соціальній хартії, та поширеність застосування положень ЄСХ фахівцями соціальної сфери і правниками. Результати дослідження будуть використані для підвищення рівня обізнаності та знань окремих категорій осіб про основні права та свободи, які гарантовані ЄСХ, а також для сприяння поширеності практичного застосування окремих положень ЄСХ у сфері доступу до правосуддя в Україні.

Питання для цільових груп стосувались: 1. обізнаності про чинні міжнародні документи у сфері захисту прав людини та громадянина, учасницею яких є Україна; 2. обізнаності про соціальні права людини та зміст ЄСХ; 3. практичного застосування положень ЄСХ; 4. заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності цільових груп щодо ЄСХ.

Під час дослідження було:

1. визначено рівень обізнаності цільових груп із соціальними правами людини та Європейською соціальною хартією як інструментом захисту соціальних прав людини;
2. визначено частоту застосування цільовими групами положень Європейської соціальної хартії та практики Європейського комітету з соціальних прав;
3. встановлено причини невикористання правовою спільнотою положень Європейської соціальної хартії під час здійснення професійної діяльності;
4. визначено потребу цільових груп у навчанні та розвитку з питань Європейської соціальної хартії.

Опитування проходило з червня по вересень 2020 року. Збір даних здійснювався силами працівників системи надання БПД, які пройшли спеціалізоване навчання з проведення соціологічних досліджень. У зв'язку із запровадженням карантинних обмежень, пов'язаних із протидією пандемії, спричиненої COVID-19, збір даних здійснювався за допомогою телефонних інтерв'ю та онлайн опитувань.

Цільовими групами дослідження були:

- адвокати;
- судді;
- студенти юридичних та соціальних факультетів вищих навчальних закладів за спеціальностями 081_«Право», 231_«Соціальна робота», 232_«Соціальне забезпечення», 262_«Правоохоронна діяльність», 293_«Міжнародне право»;
- працівники центрів з надання безоплатної правової допомоги, які мають юридичну освіту, всіх рівнів посад та відділів, крім відділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності;
- громадяни України, які звертались до системи надання БПД, починаючи з 01 січня 2019 року.

Дані були зібрані:

- серед адвокатів шляхом телефонного опитування, участь у якому взяли 85 осіб, та шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли 174 особи;
- серед суддів шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли 255 осіб;
- серед студентів шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли 411 осіб;
- серед працівників центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли 820 осіб;
- серед клієнтів системи надання БПД шляхом телефонного опитування, участь у якому взяли 286 осіб.

Основні висновки

1. **Адвокати** продемонстрували нижчий за середній рівень обізнаності з положеннями ЄСХ. Зокрема, 39% серед опитаних вважають себе обізнаними з положеннями ЄСХ, а 26% оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. Під час визначення рівня поширеності та практики застосування положень ЄСХ було виявлено, що лише 17% використовують у своїй професійній діяльності положення ЄСХ. Основна причина невикористання – відсутність у практиці відповідних справ (53%). Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав можна охарактеризувати як низький. Зокрема, лише 17% серед опитаних відповіли, що знають про діяльність ЄКСП. Для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав опитаним найбільше бракує навчальних програм та курсів професійної підготовки (66%), узагальнень практики Європейського комітету з соціальних прав щодо практичного застосування положень ЄСХ (62%), роз'яснень та методичних рекомендацій (58%).
2. Рівень обізнаності **суддів** з положеннями Європейської соціальної хартії можна охарактеризувати як вищий за середній. Більше половини опитаних суддів (58%) вважають себе ознайомленими з положеннями ЄСХ, при цьому досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 2% суддів, а 45% оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. Основна причина невикористання положень ЄСХ на практиці – відсутність у практиці відповідних справ (74%). Майже всі опитані судді (93%) висловили бажання дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії, а 20% – бажають ознайомитися щорічними висновками щодо виконання Україною окремих прийнятих положень Європейської соціальної хартії.
3. Обізнаність **студентів** про Європейську соціальну хартію є на середньому рівні. Самооцінка своєї обізнаності з ЄСХ є найвищою серед цієї категорії респондентів: 78% вважають себе обізнаними, а 48% опитаних оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. Втім, реальний рівень обізнаності насправді є нижчим, на що вказують відповіді на тестові запитання для перевірки розуміння змісту ЄСХ. Більша частка опитаних знає про гарантовані ЄСХ права: право на соціальний захист (76%), право на зайнятість (57%) та недопущення дискримінації (56%), право на житло (54%), право на освіту (50%). 73% респондентів бажають поглиблювати свої знання щодо положень ЄСХ.
4. **Працівники системи надання БПД** продемонстрували середній рівень обізнаності про положення ЄСХ: 44% ознайомлені з нею, а 34% оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. 20% від загальної кількості опитаних використовують її у практичній діяльності. Основна причина невикористання ЄСХ на практиці – відсутність у практиці відповідних справ (70%). Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав є нижче середнього, оскільки лише 26% опитаних знає про нього. Понад 80% респондентів вбачають необхідність в отриманні нових знань щодо положень ЄСХ та практики ЄКСП. Для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав опитаним найбільше бракує роз'яснень та методичних рекомендацій (63%).
5. **Клієнти системи надання БПД** не обізнані про Європейську соціальну хартію. Лише 9% опитаних зазначили, що знають про існування ЄСХ, із них тільки 2% оцінили рівень своєї обізнаності на 3, 4 чи 5 балів з 5 максимальних. Більше половини опитаних знають, що державою їм гарантоване право на здоров'я, значна частина респондентів знає про право на соціальний захист, право на освіту та право на житло. При цьому менше 20% вказали, що їм гарантовані право на недопущення дискримінації та право на інтеграцію та залучення. Впродовж останніх двох років 28% респондентів мали проблеми з порушенням гарантованих ЄСХ прав. Дві третини опитаних намагались вирішувати проблему, що виникла. Пройти додаткове навчання з основоположних соціальних прав бажають 25% респондентів.

Розділ I. Опитування адвокатів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією, та практику їх використання

1.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

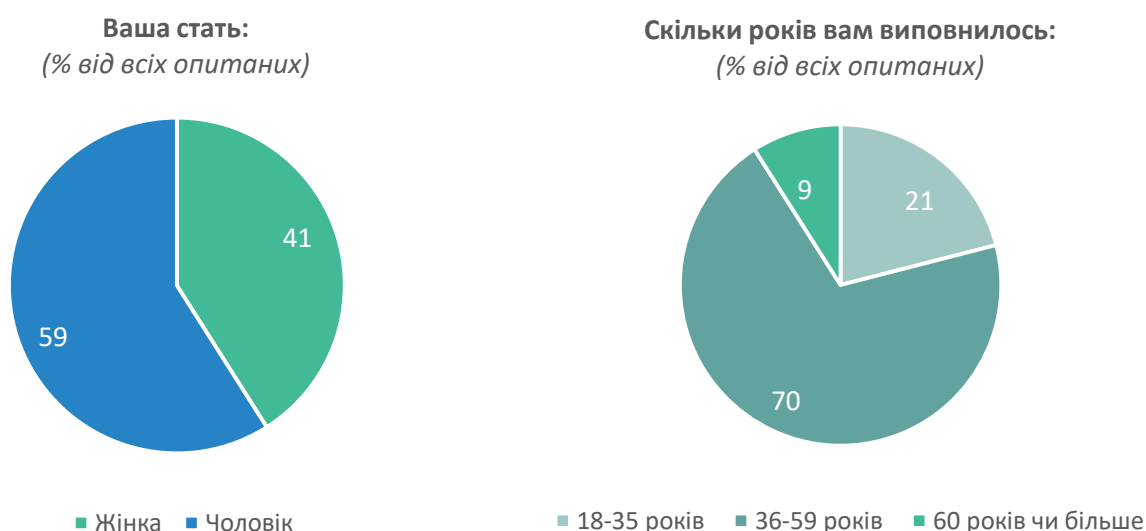
Цільова аудиторія: адвокати, інформація про яких міститься в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Вибірка: Основою для багатоступеневої стратифікованої випадкової вибірки стала база адвокатів Єдиного реєстру адвокатів України¹. На першому кроці була здійснена стратифікація за регіоном, де зареєстрований адвокат (західний, центральний, південний, східний та Донбас), датою видачі свідоцтва (до 1999 року включно, з 2000 до 2009 року, з 2010 до 2014 року) та статтю. Розподіл респондентів між стратами відображав дійсні пропорції за статтю, регіоном та періодом отримання адвокатського свідоцтва серед адвокатів. На другому кроці всередині кожної страти випадковим чином була відібрана необхідна кількість осіб для опитування.

Методи соціологічного дослідження: Анкетування шляхом використання різних каналів комунікації, зокрема: 1. публічна сторінка правового клубу PRAVOKATOR у соціальній мережі Facebook (таким шляхом вдалось опитати 4 респондентів), 2. через Національну Асоціацію Адвокатів України шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету (20 респондентів), 3. на електронні адреси адвокатів, які увійшли у вибірку соціологічного дослідження (150 респондентів), 4. інтерв'ювання адвокатів, які увійшли у вибірку соціологічного дослідження, шляхом телефонного опитування (85 респондентів).

1.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних адвокатів 107 осіб (41%) є жінками, а 152 особи (59%) є чоловіками². Кожен п'ятий опитаний (55 осіб або 21%) належить до категорії 18-35-річних, але більшості адвокатів (181 особа або 70%) на момент опитування було від 36 до 59 років. Ще 23 опитаним (9%) виповнилося 60 років чи більше.

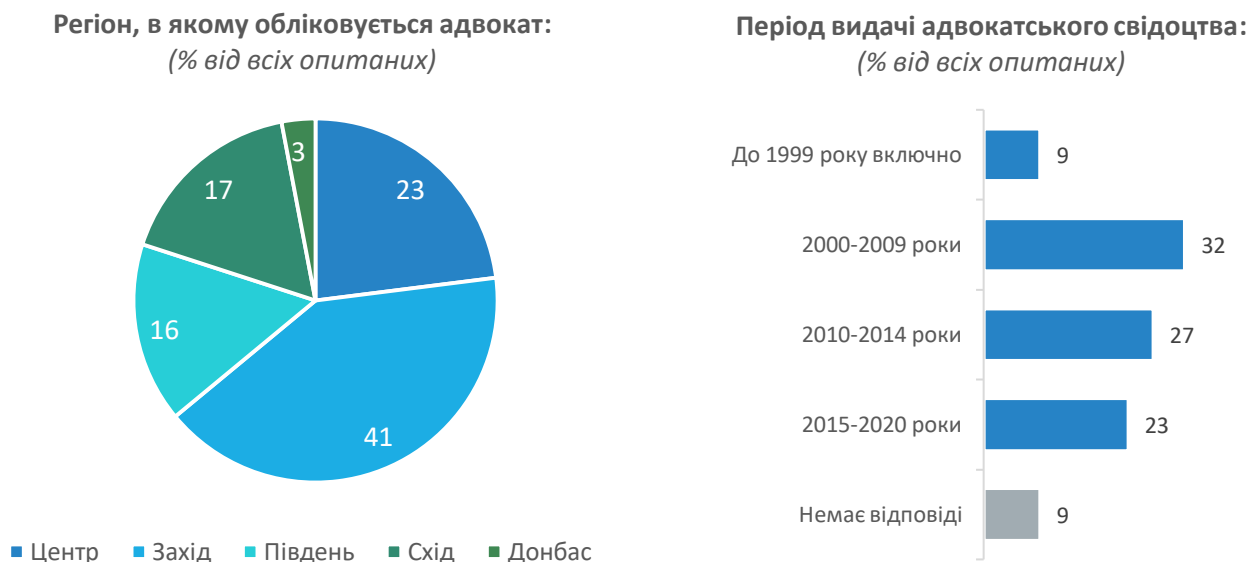
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

¹ В розпорядженні дослідницької групи був Єдиний реєстр адвокатів України на 2014 рік, який був використаний для побудови вибірки телефонного опитування. Онлайн-опитування також охопило адвокатів, що отримали свідоцтво після 2014 року.

² Згідно з Єдиним реєстром адвокатів України на 2014 рік, жінки складають третину (33%) від усіх адвокатів. Відтак, жінки є дещо перепредставлені у вибірці.

Найбільша частка опитаних обліковується у радах адвокатів у західних областях³ – таких 106 осіб, або 41% від усієї вибірки. Майже чверть респондентів (59 осіб або 23%) представляє центральні області та м. Київ. У південних областях працює 42 особи (16%), у східних – 43 особи (17%), а на Донбасі – 9 осіб (3%)⁴.

Майже третина адвокатів, що взяли участь у дослідженні, отримали адвокатське свідоцтво у період з 2000 по 2009 рік (83 особи або 32%). Ще 69 осіб (27%) отримали свідоцтво у період з 2010 по 2014 рік, 60 осіб (23%) – з 2015 по 2020 рік. До 1999 року включно отримали його 23 респонденти (9%). Інші 9% не відповіли на запитання.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Більш ніж три чверті серед опитаних адвокатів спеціалізуються на цивільному та кримінальному праві (по 63 особи, або по 76% від усіх респондентів). Інші поширені сфери спеціалізації – сімейне право (157 осіб, або 61%), адміністративне судочинство (139 осіб або 54%), спадкове право (121 особа, або 47%), трудове право (105 осіб, або 41%), житлове право (104 особи, або 40%). Менше чверті спеціалізуються на пенсійному праві (63 особи, або 24%), податковому праві (48 осіб, або 19%), соціальному забезпеченні (50 осіб, або 19%), медичному праві (25 осіб, або 10%) та протидії дискримінації (22 особи, або 8%). Серед інших спеціалізацій часто називали також господарське і земельне право.

Категорії клієнтів, з якими працює більше половини опитаних адвокатів, включають малозабезпечених (їх назвав 181 респондент, або 70%), осіб літнього віку (161, або 62%), осіб з інвалідністю (139, або 54%), учасників бойових дій (136, або 53%), неповнолітніх та дітей (138, або 53%). Більше третини адвокатів працюють із юридичними особами (118, або 46%), ВПО (96, або 37%) та іноземцями (87, або 34%). Меншість займається справами осіб без громадянства (45, або 17%) та біженців (35, або 14%).

³ Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська. Донбас – Донецька, Луганська області.

⁴ Згідно Єдиним реєстром адвокатів України на 2014 рік, 38% адвокатів обліковувалися в центральних областях, 18% – в західних, 10% – у південних, 16% – у східних, а 18% – на Донбасі та на територіях, котрі зараз є окупованими. Якщо вилучити Донбас та окуповані території з розрахунків, відповідні показники становитимуть 46%, 22%, 12% та 20%. Відтак, центральні області є недопредставленими, а західні – перепредставленими у вибірці.

Спеціалізація:
(% від всіх опитаних)

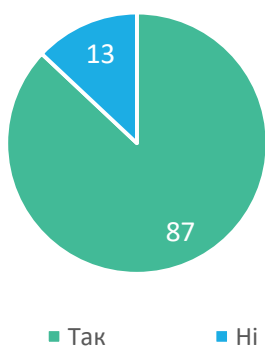
З якими категоріями клієнтів Ви працюєте:
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Майже всі респонденти (225 осіб, або 87% від усієї вибірки) надають правову допомогу безоплатно; ще 34 адвокати (13%) не надають. Сім із десяти опитаних (157 осіб, або 70%) роблять це шляхом співпраці з центром надання БВПД, майже половина (101 особа, або 45%) надає її pro bono, 25 осіб (11%) співпрацюють з громадськими організаціями, а 2 особи (1%) працюють у громадській приймальні.

Чи надаєте Ви правову допомогу безоплатно?
(% від всіх опитаних)

У який спосіб Ви надаєте правову допомогу безоплатно?
(% від тих, хто її надає)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 225 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

1.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини

Адвокати, що взяли участь у дослідженні, найчастіше згадували такі міжнародні документи, що захищають основні соціальні права людини: Європейську конвенцію з прав людини (72%), Загальну декларацію прав людини (53%) та Конвенцію про права дитини (41%). Приблизно чверть респондентів знають про Європейську соціальну хартію (26%) та про Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (24%). Найменша частка респондентів ознайомена з Європейською конвенцією про соціальну та медичну допомогу (10%), Конвенцією про права осіб з інвалідністю (9%) та Європейським кодексом соціального забезпечення (7%). Серед інших документів, не названих у цьому переліку, згадувалися також рішення Європейського суду з прав людини, Римська хартія, Стамбульська конвенція.

Які міжнародні документи Ви знаєте, які захищають основні соціальні права людини?
(% від всіх опитаних)

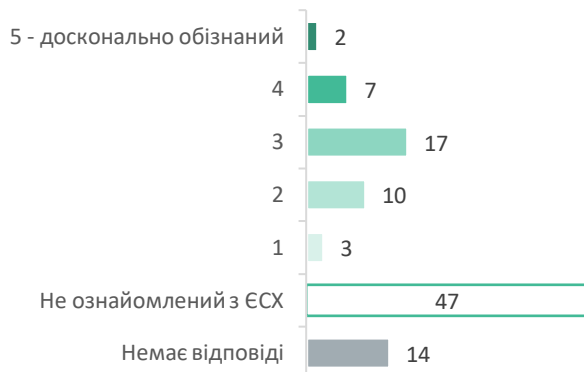

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Хоча тільки 26% опитаних адвокатів згадали ЄСХ у попередньому питанні про знання міжнародних документів, 39% вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 2% від усіх респондентів, ще 7% оцінили себе на 4 бали, 17% – на 3 бали, 10% – на 2 бали, 3% – на 1 бал. Серед тих, хто назвали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, середній рівень обізнаності становить 2.8 за шкалою від 1 до 5. Серед усіх опитаних цей показник становить лише 1.1 бала. **Суттєвих відмінностей між жінками та чоловіками-адвокатами щодо обізнаності з ЄСХ не спостерігається.**

Для порівняння, практично всі респонденти відповіли, що тією чи іншою мірою ознайомлені з Європейською конвенцією з прав людини: хоча тільки 72% відмітили цей документ у питанні про знання міжнародних документів, котрі захищають соціальні права людини, у питанні щодо рівня обізнаності 92% оцінили свої знання щонайменше на 1 бал. Оцінили свої знання на 5 балів 6% від усіх опитаних, на 4 бали – 26%, на 3 бали – 42%, на 2 бали – 13%, на 1 бал – 5%. Серед тих, хто назвали себе обізнаними з Європейською конвенцією з прав людини, середній рівень обізнаності становить 3.2 за шкалою від 1 до 5. Серед усіх опитаних цей показник становить 3.1 бала.

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з Європейською
соціальною хартією?
(% від всіх опитаних)**

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з Європейською
конвенцією з прав людини?
(% від всіх опитаних)**

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Ті адвокати, що ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, найчастіше дізнавалися про неї під час самоосвіти – так відповіли 44%. Друге за поширеністю джерело інформації про ЄСХ – тренінги та семінари (37%), на третьому місці – навчання у закладі вищої освіти (31%). Кожен п'ятий (21%) дізнався про ЄСХ під час підвищення кваліфікації в органах адвокатського самоврядування. Спілкування з колегами або іншими адвокатами та проходження дистанційних курсів було джерелом інформації про ЄСХ в абсолютній меншості випадків (6% та 8% відповідно).

**Звідки ви дізналися про Європейську соціальну хартію?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)**

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 107 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Рівень обізнаності адвокатів про Європейську соціальну хартію також перевірявся за допомогою тестових запитань, що мали як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їхню думку, права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: недопущення дискримінації (75% серед тих, то вважає себе ознайомленим з положеннями ЄСХ), право на соціальний захист (73%), право на здоров'я (64%), право на зайнятість (62%), право на освіту (55%), право на житло (54%). Право на інтеграцію і залучення називали так само часто (42%), як і деякі неправильні відповіді: право на свободу та особисту недоторканість (42%), право на повагу до приватного і сімейного життя (42%), право на життя (41%). Чимало адвокатів відмітили також такі хибні варіанти, як право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (38%), право на свободу мирних зібрань (34%), право на свободу думки і слова (33%), право на свободу світогляду і віросповідання (33%).

На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією?

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 107 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, дав цілком правильну відповідь лише 1% від тих, хто відповідав на питання: тобто відмітили всі права, що ЄСХ гарантує, і не відмітили жодного з тих, що не гарантовані хартією⁵. Від 7 до 13 правильних відповідей дали 54% опитаних. Середня кількість правильних відповідей трохи вища у жінок (7.0), ніж у чоловіків (6.5), проте ці відмінності невеликі.

⁵ Респонденти могли вибирати поміж варіантів «Так», «Ні», «Не пам'ятаю/Не знаю» або залишити питання без відповіді. Правильною вважалась відповідь «Так» для тих прав, які гарантуються ЄСХ, та відповідь «Ні» для тих, що не гарантуються. Також в деяких випадках пропуск питання для тих прав, що не гарантуються ЄСХ, зараховувався як відповідь «Ні» (крім ситуацій, коли пропущені були всі права, або коли для деяких прав все ж були відповіді «Ні»).

Кількість правильних відповідей на запитання "На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією?"
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей Хартії прийняла Україна. Більшість правильних відповідей були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, 67% опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною положень статті 7 «Право дітей та підлітків на захист». Вважають прийнятими положення статті 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» 64% респондентів, статті 23 «Право осіб літнього віку на соціальний захист» – 63% респондентів, статті 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» – 61%.

Водночас, 56% вважали прийнятими положення статті 13 «Право на соціальну і медичну допомогу», що не відповідає дійсності. Близько третини відмітили статтю 19 «Право трудових мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» (36%) та статтю 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» (33%), положення котрих також не прийняті Україною.

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?

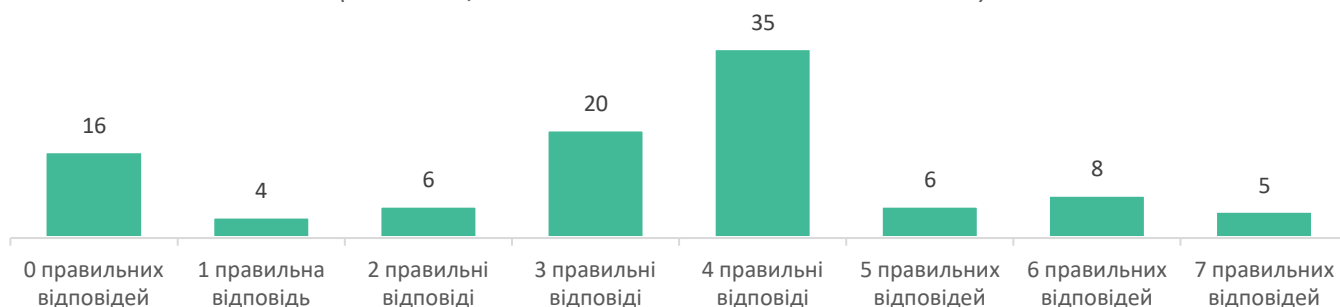
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 107 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, лише 5% тих, хто відповідав, дали всі правильні відповіді, тобто відмітили прийняті Україною статті і не відмітили не прийняті⁶. Близько третини (35%) дали 4 правильні відповіді. Ще 30% дали від 1 до 3 правильних відповідей.

Кількість правильних відповідей на запитання "Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?"
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

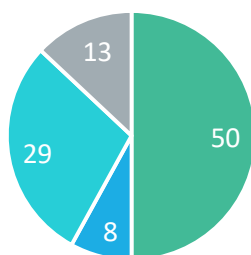

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 107 осіб.

Говорячи про Європейську соціальну хартію, 50% розуміють під нею переглянуту редакцію 1996 року, 8% – редакцію 1961 року, а 29% – обидва документи. Ще 13% респондентів не відповіли.

Під Європейською соціальною хартією Ви розумієте документ:

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

- Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 року
- Європейська соціальна хартія 1961 року
- обидва документи

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 107 осіб.

⁶ Респонденти могли вибирати поміж варіантів «Так», «Ні», «Не пам'ятаю/Не знаю» або залишити питання без відповіді. Правильною вважалась відповідь «Так» для тих статей, які прийняті Україною, та відповідь «Ні» для тих, що не прийняті. Також в деяких випадках пропуск питання для тих статей, що не прийняті Україною, зараховувався як відповідь «Ні» (крім ситуацій, коли пропущені були всі статті, або коли для деяких статей все ж були відповіді «Ні»).

1.4. Поширеність та практика застосування

Найбільше серед перерахованих в анкеті міжнародних документів опитані адвокати використовують у своїй професійній діяльності Європейську конвенцію з прав людини (79%). Майже половина з них також застосовує Конвенцію про права дитини (48%) та Загальну декларацію прав людини (47%). Інші документи використовує меншість: зокрема, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права назвали 11% опитаних, Європейську соціальну хартію – 8%, Конвенцію про права осіб з інвалідністю – 7%, Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу – 5%, а Європейський кодекс соціального забезпечення – 3%. Чотири відсотки адвокатів не користуються жодним міжнародним документом.

Які міжнародні документи Ви використовуєте у своїй професійній діяльності?

(% від всіх опитаних)

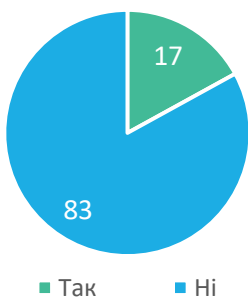

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Водночас, на пряме запитання «Чи використовували Ви положення Європейської соціальної хартії?» ствердно відповіли 17% опитаних фахівців (або 41% серед тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ). Для порівняння, на запитання «Чи використовуєте ви у своїй професійній діяльності положення Європейської конвенції з прав людини?» ствердно відповіли 86% респондентів. Використовувала ЄСХ майже однакова частка опитаних жінок та чоловіків: 19% та 16% відповідно.

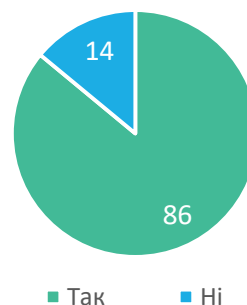
Чи використовували ви положення Європейської соціальної хартії?

(% від всіх опитаних)

Чи використовуєте ви у своїй професійній діяльності положення Європейської конвенції з прав людини?

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Основна причина невикористання ЄСХ в адвокатській практиці, – це відсутність у практиці відповідних справ (52%). Ще 42% адвокатів не мають досвіду використання, а понад третина (36%) вважає, що національні суди не беруть до уваги практику застосування ЄСХ.

Порівняно менше згадуються такі причини, як неефективність ЄСХ як інструменту (17%), достатність національних механізмів захисту порушеного права (14%), незнання про те, як можна використати ЄСХ (8%), та судова практика, що суперечить положенням ЄСХ (7%). Один з респондентів зазначив, що «положення Європейської соціальної хартії (переглянутої) зазвичай лише посилюють певні аспекти правозахисної діяльності, але не є визначальними, тому їхнє використання має більш епізодичний

Вкажіть основні причини не використання вами в адвокатській практиці положень Європейської соціальної хартії:
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ, проте не використовував їх)

характер».

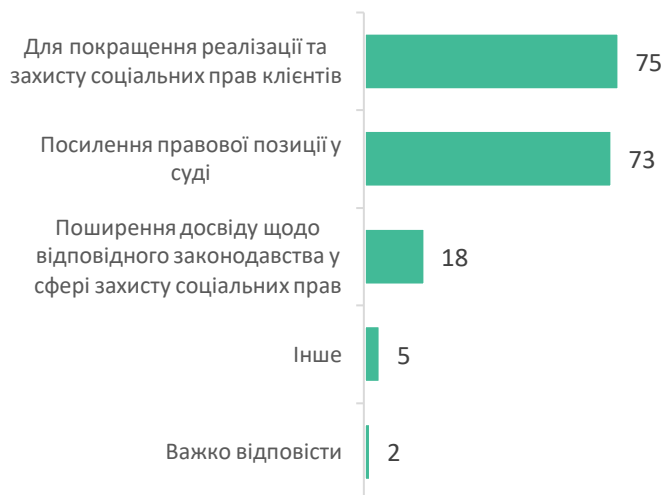
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 59 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Адвокати, що взяли участь у дослідженні та використовують ЄСХ, користуються Хартією передусім для покращення реалізації та захисту соціальних прав клієнтів (75%) та посилення правової позиції у суді (73%). Ще 18% застосовують положення ЄСХ для поширення досвіду щодо відповідного законодавства у сфері захисту соціальних прав. Інші згадані задачі включають викладання у ВНЗ.

Для порівняння, положення Європейської конвенції з прав людини використовують для посилення правової позиції у суді 92% опитаних, що користуються Конвенцією, для забезпечення на найвищому рівні прав людини – 48% респондентів, для звернення до ЄСПЛ та представництва інтересів особи – 40%, для адвокатування змін у національному законодавстві – 12%. Відтак, для захисту позиції в суді Конвенція є більш вживаною і у абсолютних, і у відносних показниках.

Для яких задач Ви частіше використовуєте положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Для яких задач ви використовуєте положення Європейської конвенції з прав людини?
(% від тих, хто використовує положення Конвенції)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 224 особи.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Адвокати найчастіше застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення Європейської соціальної хартії для питань, що стосувалися права на соціальний захист (64% від тих, хто використовував ЄСХ). Інші категорії питань, для яких таке законодавство часто застосовувалось, стосувались недопущення дискримінації (48%) та права на житло (45%), дещо рідше – права на зайнятість (34%), права на здоров'я (32%) та права на освіту (20%). Найменше згадувалися справи, пов'язані із правом на інтеграцію та залучення (9%).

Оберіть категорії питань щодо яких ви застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення ЄСХ:
(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

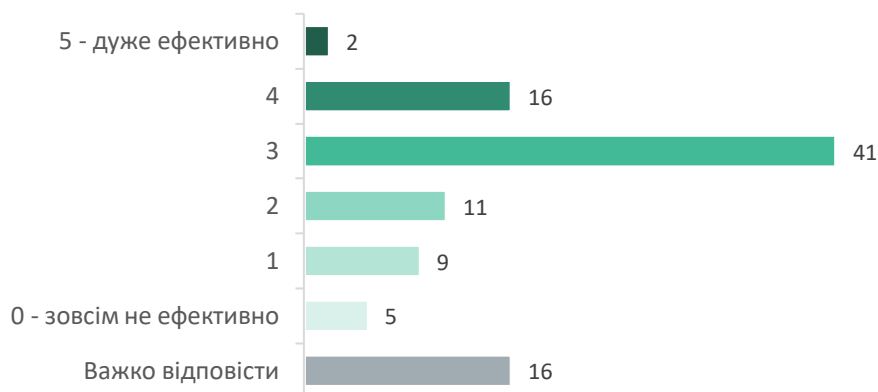

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Середня оцінка ефективності застосування ЄСХ для захисту соціальних прав за шкалою від 0 до 5 становить 2.7. Серед адвокатів, хто користувався ЄСХ, лише 2% вважають, що це дуже ефективний інструмент (на 5 балів з 5 максимальних), ще 16% оцінили його на 4 бали, 41% – на 3 бали, 11% – на 2 бали, 9% – на 1 бал, а 5% притримуються думки, що застосування ЄСХ цілком не ефективне.

Оцініть ефективність застосування положень Європейської соціальної хартії у сфері захисту соціальних прав:

(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

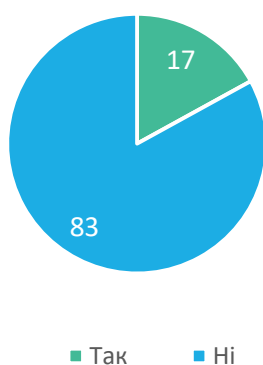
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи.

1.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав

Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає тільки 17% опитаних адвокатів (15% жінок та 18% чоловіків). На думку 37% тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у нагляді за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ. Стільки ж вважають, що основне завдання – дотримання законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав. Ще 19% відповіли, що основне завдання – це імплементація положень ЄСХ. Врешті, 7% не змогли відповісти.

Чи знаєте Ви про діяльність Європейського комітету з соціальних прав?

(% від всіх опитаних)

Яке, на вашу думку, основне завдання Європейського комітету з соціальних прав?

(% від тих, хто знає про його діяльність)

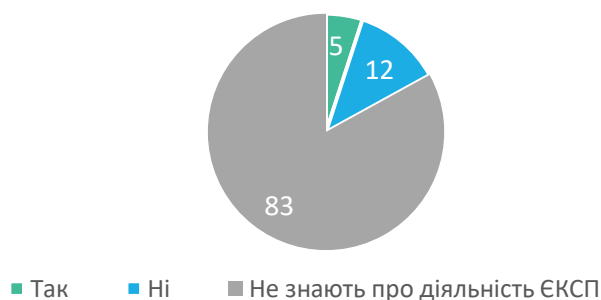

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 43 особи.

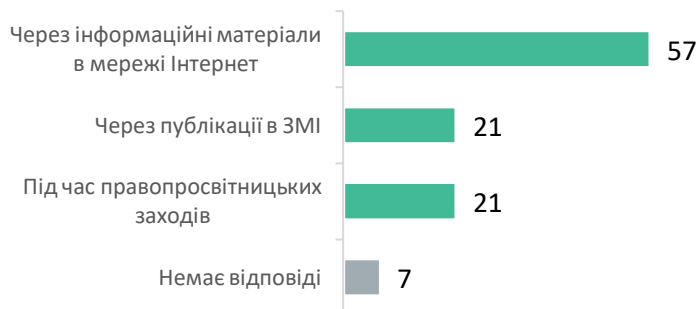
Серед усіх опитаних адвокатів тільки 6% обізнані про процедуру звітування, яка передбачає подання національних звітів про виконання положень Європейської соціальної хартії (серед тих, що знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, таких 37%). П'ять відсотків адвокатів (або 33% серед тих, котрі знають про діяльність Комітету) ознайомлювалися з його висновками щодо виконання Україною окремих прийнятих положень ЄСХ. З них більшість зробила це через інформаційні матеріали в мережі Інтернет. Серед тих, хто ознайомлювався з висновками, 43% (6 із 14 респондентів) обізнані про процедуру подання колективних скарг щодо порушення положень ЄСХ.

Чи ознайомлювалися ви з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Як Ви ознайомилися з щорічними висновками Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто ознайомлювався з висновками комітету)

Увага, мала кількість відповідей! Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 14 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Серед тих адвокатів, котрі знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, 37% вважають приєднання до положень статті Європейської соціальної хартії, яка стосується процедури подання колективної скарги, дуже потрібним. Ще 16% оцінили необхідність приєднання на 4 бали з 5, 28% – на 3 бали з 5. Тільки 7% відповіли, що приєднання не потрібне, поставивши від 0 до 2 балів, а 12% не змогли відповісти. Першочерговою перевагою від приєднання 37% вважають покращення доступу до правосуддя вразливих груп населення, 34% – здійснення державою заходів впливу для недопущення порушення, 14% – відновлення порушеного права, а 3% – зменшення кількості правопорушень.

Будь ласка, оцініть, наскільки необхідне приєднання до положень статті Європейської соціальної хартії, яка стосується процедури подання колективної скарги:
(% від тих, хто знає про діяльність Європейського комітету з соціальних прав)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 183 особи.

Які ви бачите переваги у разі приєднання до положень статті ЄСХ, яка стосується процедури подання колективної скарги?
(% від тих, хто оцінив необхідність приєднання до положень статті ЄСХ щодо подання колективної скарги на 3, 4 або 5 з 5)

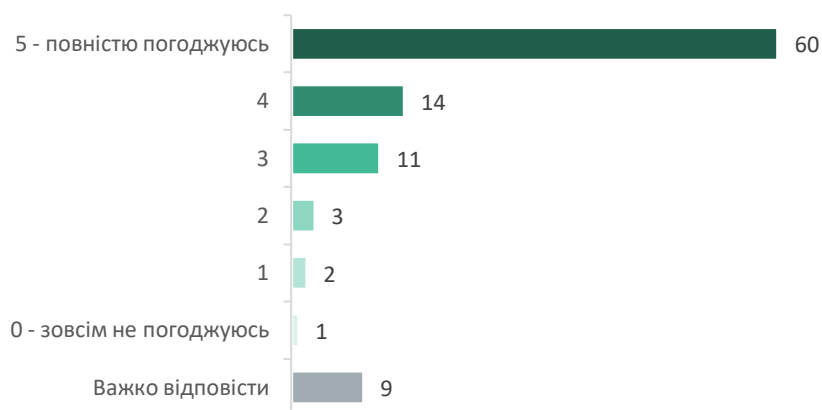

Увага, мала кількість відповідей! Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 35 осіб.

1.6. Інформація для заходів впливу

Шість із десяти (60%) адвокатів, що взяли участь в дослідженні, повністю погоджуються, що професійні спільноти (адвокати, судді, правники) потребують розвитку знань та навичок у сфері Європейської соціальної хартії. Ще 25% скоріше згодні із цим (14% – на 4 бали з 5, 11% – на 3 бали з 5). Скоріше чи зовсім не згодні всього 6%, а не змогли відповісти 9%. Жінки-адвокати більш схильні підтримувати це твердження (84% згодні на 4-5 балів) ніж чоловіки (68%), тоді як останні частіше відповідають

Наскільки Ви погоджуєтесь з твердженням про те, що професійні спільноти (адвокати, судді, правники) потребують розвитку знань та навичок у сфері Європейської соціальної хартії?
(% від всіх опитаних)

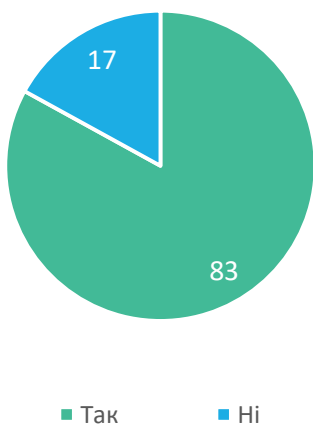
невизначено.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

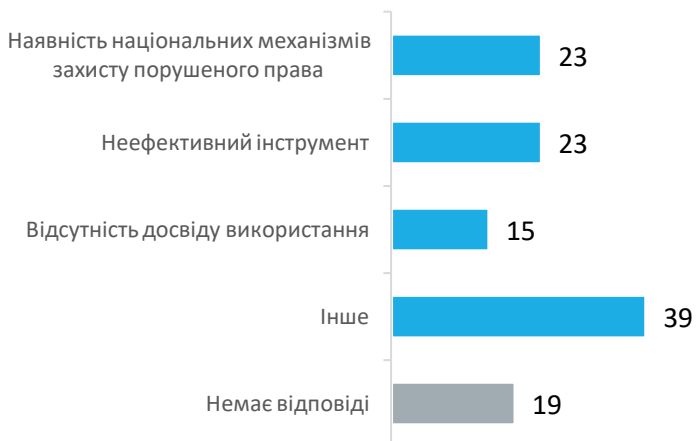
Серед тих адвокатів, котрі не ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, більшість (83%) висловила бажання дізнатися про неї більше. Серед жінок більш зацікавлених в навчанні (92%), ніж серед чоловіків (77%).

Серед тих 17%, які не зацікавлені в інформації з цього питання, близько чверті (23%, або 6 із 26 респондентів) пояснює це наявністю національних механізмів захисту порушеного права, стільки ж – неефективністю ЕСХ, ще 15% (4 з 26) – відсутністю досвіду використання, а 39% назвали інші причини, передусім іншу спеціалізацію. Один з опитаних зазначив, що Хартія – «політичний документ, а не юридичний».

Чи бажаєте дізнатися про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЕСХ)

Чому ви не бажаєте дізнатися про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЕСХ і не бажає дізнатися про неї)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 152 особи.

Увага, мала кількість відповідей! Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 26 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Що стосується тих 83%, котрі не ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, але прагнуть дізнатися про них, найбільш зручною формою отримання інформації є спеціалізована програма підготовки для адвокатів (53%), інформаційні матеріали (48%) та практичні заняття (43%). Дещо менш зручними способами навчання є дистанційні курси (30%), лекції (29%) та навчальні відеоролики (25%). Чоловіки-адвокати частіше вказували, що їм би було зручно отримувати інформацію у формі лекцій, дистанційних курсів та навчальних відеороликів (34%, 34% та 31% відповідно серед чоловіків, 21%, 25% та 18% відповідно серед жінок). Більша частка жінок віддавала перевагу спеціалізованим програмам підготовки (59% порівняно з 49% серед чоловіків).

В якій формі Ви б хотіли отримувати інформацію про соціальні та економічні права, включаючи положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ і бажає дізнатися про них)

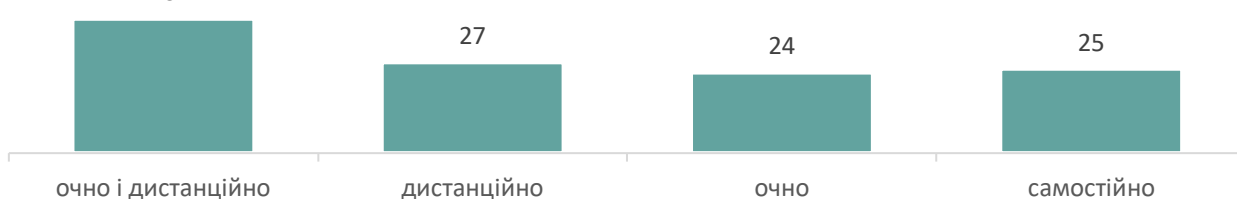

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 126 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, 40% зацікавлених в інформації про ЄСХ віддає перевагу і очному, і дистанційному навчанню, 27% – тільки дистанційному, а 24% – тільки очному. Крім цього, для 25% було би зручно навчатися самостійно. Варто відзначити, що респондент міг обирати кілька варіантів відповіді, тобто вибір опції «навчатися самостійно» не виключав вибору іншої опції («дистанційно», «очно», «очно і дистанційно»). Жінки трохи частіше віддавали перевагу дистанційному навчанню (32%) порівняно з чоловіками (23%), а чоловіки – самостійному (31% порівняно з 16% серед жінок).

Як Вам було б зручніше проходити навчання у сфері Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ і бажає дізнатися про них)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 126 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Лише 4% від усіх опитаних зовсім не потребують отримання інформації про положення Європейської соціальної хартії, натомість 45% оцінили свою потребу на 5 балів з 5 максимальних, 20% – на 4 бали. Ще 16% адвокатів потребують інформації про ЄСХ на 3 бали з 5, 5% – на 2 бали, а 2% – на 1 бал.

Не меншою є потреба в інформації про практику застосування положень Європейської соціальної хартії при наданні правової допомоги клієнтам. Половина (50%) усіх респондентів дуже потребує такої інформації. Ще 17% оцінили свою потребу на 4 бали з 5, 15% – на 3 бали, 4% – на 2 бали, а 2% – на 1 бал. Зовсім не потребують лише 5% респондентів, а 7% не змогли відповісти.

Наскільки Ви потребуєте отримання інформації про положення Європейської соціальної хартії?
(% від усіх опитаних)

Наскільки ви потребуєте інформацію про практику застосування положень Європейської соціальної хартії при наданні правової допомоги клієнтам?
(% від усіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Серед тих, хто оцінив свою потребу в інформації про застосування ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5 максимальних, найбільш затребуваною є інформація про практику застосування положень ЄСХ при наданні правової допомоги у справах щодо захисту прав дітей (81%), прав на соціальну допомогу (73%), прав на житло (73%), трудових прав (72%) та прав на охорону здоров'я (67%). Найменше зацікавлені адвокати в інформації про захист прав на членство в профспілках та участь у профспілковій діяльності (27%).

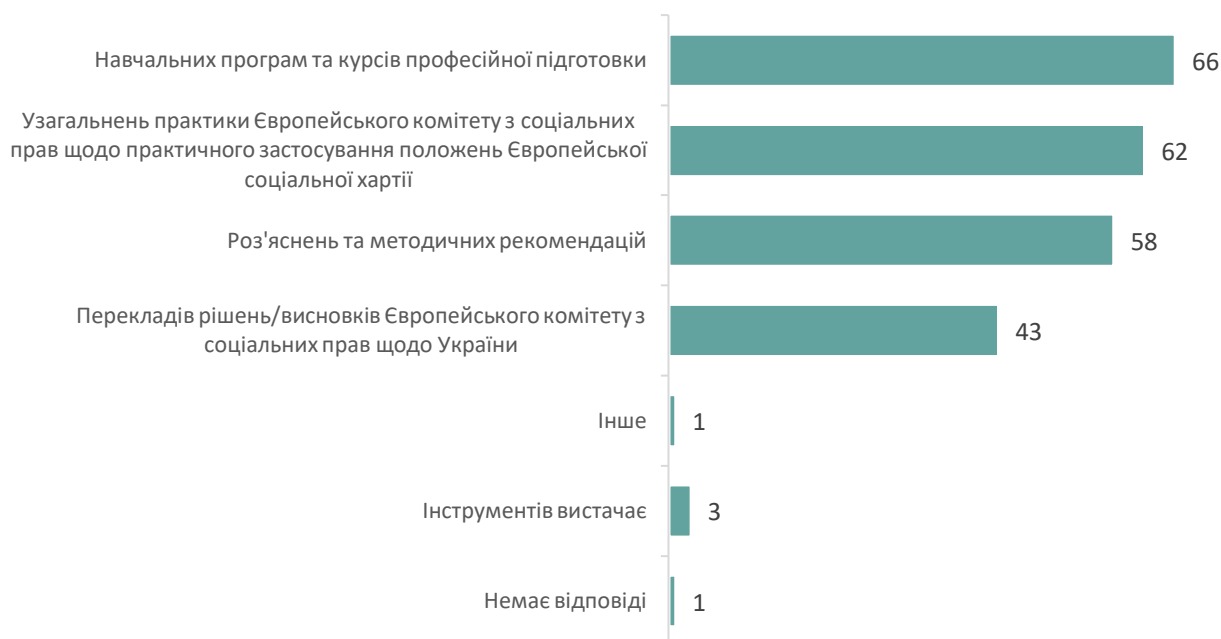
З яких категорій справ Ви би хотіли отримати додаткову практичну інформацію щодо застосування окремих положень ЄСХ при наданні правової допомоги?
(% від тих, хто оцінив свою потребу в інформації на 3,4 чи 5 балів з 5)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 213 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Найбільше адвокатам бракує для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав навчальних програм та курсів професійної підготовки (66%), узагальнень практики Європейського комітету з соціальних прав щодо практичного застосування положень ЄСХ (62%), роз'яснень та методичних рекомендацій (58%). Також чималим попитом користувались би переклади рішень або висновків Європейського комітету з соціальних прав щодо України (43%). Лише 3% опитаних вважають, що інструментів їм вистачає.

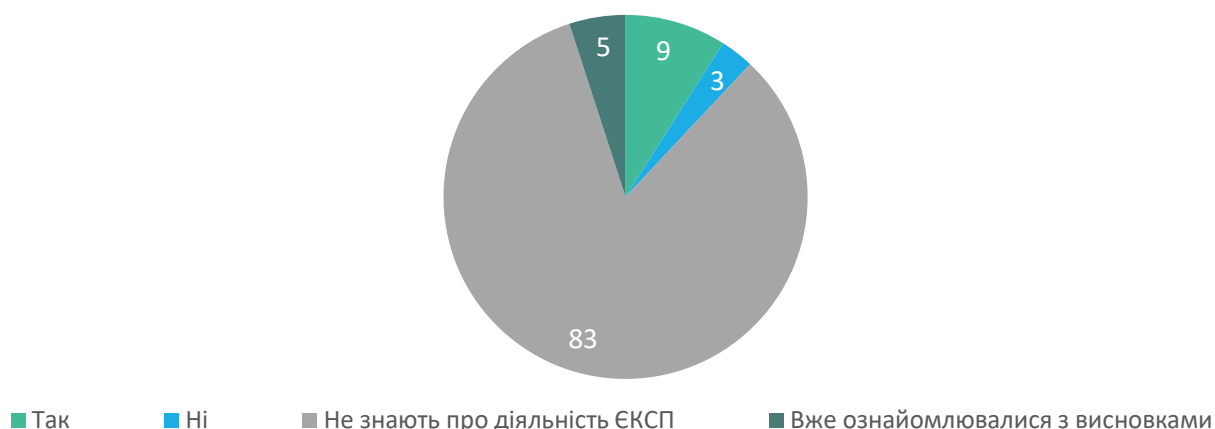
На вашу думку, яких інструментів вам не вистачає в роботі для кращого розуміння практичного застосування положень ЄСХ та висновків ЄКСП?
(% від тих, хто оцінив свою потребу в інформації на 3, 4 чи 5 балів з 5)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 213 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Дев'ять відсотків опитаних хотіли би ознайомитися з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих прийнятих положень Європейської соціальної хартії.

Чи існує у Вас потреба ознайомитися з щорічними висновками ЄКСП щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 259 осіб.

Розділ II. Опитування щодо визначення рівня обізнаності суддів про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та практику її використання

2.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: Судді судів загальної юрисдикції.

Вибірка: Основою для вибірки стала база суддів, доступна на порталі відкритих даних (доступ за посиланням <https://data.openup.org.ua/>) за 2019 рік. Інформація про суддів була узагальнена таким чином, щоб отримати чисельність суддів у кожному суді. Суди були розподілені за стратами відповідно до їхньої спеціалізації та інстанції. У кожній страті випадковим чином відбиралися суди, в яких мала бути опитана певна кількість суддів (близько 50% від наявних, крім випадків, коли в суді працює лише один суддя).

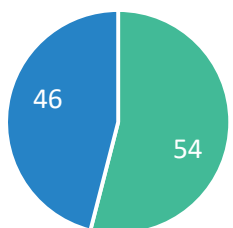
Методи соціологічного опитування: Анкетування даної цільової аудиторії здійснювалося в електронний спосіб шляхом заповнення респондентами електронних онлайн-анкет, які були поширені серед потенційних учасників опитування шляхом використання різних каналів комунікації (результати збиралися в окремі бази даних відповідно до каналу поширення онлайн-анкети), зокрема: 1. публічна сторінка правового клубу PRAVOKATOR у соціальній мережі Facebook; 2. через розсилку внутрішніми каналами комунікації Національної школи суддів України, шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету; 3. на електронні адреси судів, які увійшли у вибірку соціологічного дослідження.

2.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних суддів 137 осіб (54%) – жінки, 118 осіб (46%) – чоловіки.

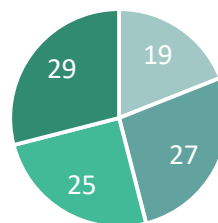
Майже п'ята частина серед них (49 осіб, або 19%) мають досвід роботи на посаді судді до 5 років, більше чверті (68 осіб, або 27%) працюють від 5 до 10 років, майже стільки ж (65 осіб, або 25%) – від 10 до 15 років, а найбільша частка опитаних (73 особи, або 29%) займає посаду судді понад 15 років.

Ваша стать:
(% від всіх опитаних)

■ Жінка ■ Чоловік

Вкажіть досвід роботи на посаді судді:
(% від всіх опитаних)

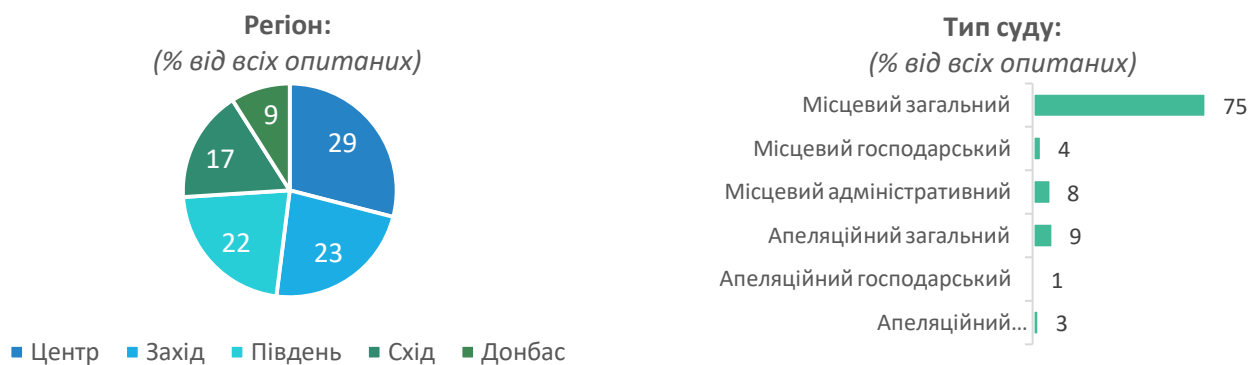
■ Від 1 до 5 років ■ Від 5 до 10 років
■ Від 10 до 15 років ■ Понад 15 років

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Найбільше опитаних суддів працюють у центральних областях⁷ та м. Києві – таких 74 особи, або 29%. Чимало респондентів представляють суди західних (59 осіб, або 23%) та південних областей (56 осіб, або 22%). У східних областях працюють 42 судді, або 17%, а на Донбасі – 24 судді, або 9%.

Більшість опитаних є судьями місцевих загальних судів – 190 осіб, або 75%. Загалом, у судах першої інстанції працюють 87% опитаних, в апеляційних судах – ще 13%. Серед респондентів є судді господарських та адміністративних судів першої та другої інстанцій, проте вони складають меншість (16%).

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

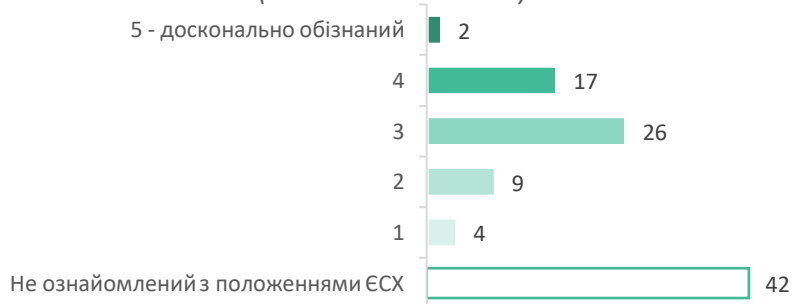
Оскільки структура вибірки є дещо зміщеною, якщо порівнювати її з наявною базою суддів за такими характеристиками, як тип суду (спеціалізація та інстанція) та регіон розташування, до даних було застосоване зважування за цими параметрами. Зокрема, вага відповідей суддів місцевих загальних судів, а також представників південних областей була зменшена пропорційно до їхньої представленості в генеральній сукупності суддів. Дані, надані у подальших частинах цього розділу, обраховані із застосуванням зважування.

2.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

Більше половини опитаних суддів (58%) вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії. Серед усіх опитаних суддів середній рівень обізнаності становить 1.8 за шкалою від 0 до 5, а серед тих, хто назвав себе ознайомленим з положеннями ЄСХ, – 3.1 бала. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 2% суддів, поставили собі 4 бали 17% суддів, 3 бали – 26%, 2 бали – 9%, 1 бал – 4%. Таким чином, рівень обізнаності суддів з положеннями Європейської соціальної хартії згідно з їхньою самооцінкою можна охарактеризувати як нижчий за середній.

Суттєвих відмінностей між обізнаністю жінок та чоловіків-суддів не спостерігається.

Якою мірою Ви вважаєте себе обізнаним/обізнаною з Європейською соціальною хартією?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

⁷ Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська. Донбас – Донецька, Луганська області.

2.4. Поширеність та практика застосування

Найбільше серед перерахованих в анкеті міжнародних документів опитані судді використовують у своїй діяльності Європейську конвенцію з прав людини (93%), Загальну декларацію прав людини (65%) та Конвенцію про права дитини (58%). Європейська соціальна хартія у цьому переліку на четвертому місці: її відмітили 15% опитаних. Ще менше судді використовують такі міжнародні документи, як Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (7%), Конвенцію про права осіб з інвалідністю (6%) та Європейську конвенцію про соціальну та медичну допомогу (4%).

Які міжнародні документи Ви використовуєте у своїй професійній діяльності?
(% від всіх опитаних)

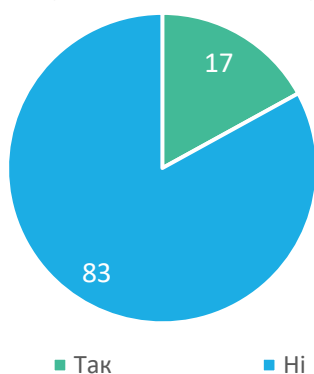

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді. Перелік не слід вважати повним та вичерпним.

На пряме запитання «Чи використовуєте Ви положення Європейської соціальної хартії в практичній діяльності?» ствердно відповіли 17% опитаних суддів (або 30% серед тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ). **Серед опитаних жінок використовують ЄСХ 22%, а серед чоловіків – 12%.**

Варто зазначити, що серед суддів господарчих судів жоден не повідомив, що використовує положення ЄСХ, натомість серед суддів адміністративних судів ствердно відповіла майже третина. Серед суддів загальних судів цей показник близький до узагальненого по всій вибірці і становить 16%.

Чи використовуєте Ви положення Європейської соціальної хартії в практичній діяльності?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Основна причина, через яку судді, обізнані про положення ЄСХ, не користуються нею на практиці, – це відсутність у практиці відповідних справ (74%). Третина суддів також не має досвіду використання (33%), а чверть вважає, що національних механізмів захисту порушеного права достатньо (26%).

Порівняно менше згадуються такі причини, як незнання про те, як можна використати ЄСХ (9%), та обставина, що частина положень ЄСХ не була прийнята Україною (8%), неефективність ЄСХ як інструменту (4%) та судова практика, що суперечить положенням ЄСХ (2%). Інші названі причини – особисті, не пов'язані з ЄСХ як такою.

Вкажіть основні причини не використання вами положень Європейської соціальної хартії під час здійснення правосуддя:
(% від тих, хто обізнаний про ЄСХ, проте не користується нею у практичній діяльності)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 101 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Судді користуються ЄСХ передусім для того, щоб обґрунтувати правову позицію суду при розгляді справи (80%), а також для вивчення та використання положень у професійній діяльності (53%) та найменше – для поширення досвіду щодо відповідного законодавства у сфері захисту соціальних прав (33%). Ніхто не відповів, що використовує ЄСХ для адвокатування змін у національному законодавстві.

Для яких задач Ви частіше використовуєте положення Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто обізнаний про ЄСХ та користується нею у практичній діяльності)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Ті судді, що користуються ЄСХ, застосовують її передусім для розгляду справ щодо порушень права на соціальний захист (67%). На другому місці – справи, котрі мають стосунок до недопущення дискримінації (46%), а справи про порушення права на зайнятість (31%) та права на житло (27%) займають відповідно третє та четверте місце. Рідше ЄСХ використовується суддями у справах, що містять порушення права на здоров'я (14%), права на освіту (8%) та права на інтеграцію та залучення (5%).

Під час розгляду справ про порушення яких саме прав людини Ви найчастіше застосовуєте положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто обізнаний про ЄСХ та користується нею у практичній діяльності)

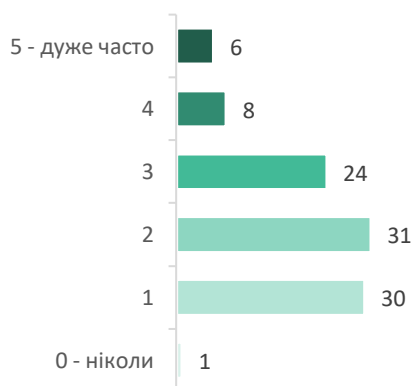

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Відповідаючи на запитання, як часто вони посилаються на положення ЄСХ у судових рішеннях, за допомогою шкали від 0 до 5, 6% суддів (серед тих, хто користується ЄСХ) вказали, що це відбувається дуже часто, 8% оцінили частоту на 4 бали, 24% – на 3 бали, 31% – на 2 бали, 30% – на 1 бал, і 1% суддів ніколи цього не робить. Середній бал частоти складає 2.3.

Середня оцінка ефективності застосування ЄСХ для захисту соціальних прав за шкалою від 0 до 5 становить 3.1, тобто вище середнього. Серед тих суддів, хто користується ЄСХ, 15% вважають, що це дуже ефективний інструмент, ще 28% оцінили його на «4», 27% – на «3», 22% – на «2», 3% – на «1», а 5% суддів оцінюють ЄСХ як цілком неефективну у сфері захисту соціальних прав.

Як часто у судових рішеннях Ви посилаєтесь на положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто користується ЄСХ)

Оцініть ефективність застосування положень Європейської соціальної хартії у сфері захисту соціальних прав:
(% від тих, хто користується ЄСХ)

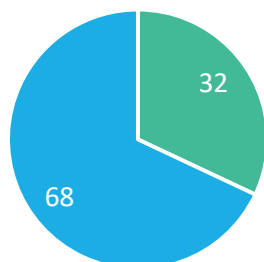

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи.

2.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав

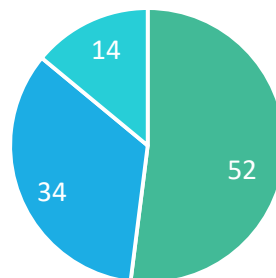
Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає майже третина опитаних суддів (32%, зокрема, **39% жінок та 25% чоловіків**). На думку більшості тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у дотриманні законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав: так відповіли 52%. Ще близько третини (34%) вважають, що основним завданням є нагляд за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ. Врешті, 14% відповіли, що основне завдання – це імплементація положень ЄСХ.

Чи знаєте Ви про діяльність Європейського комітету з соціальних прав?
(% від всіх опитаних)

■ Так ■ Ні

Яке, на вашу думку, основне завдання Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто знає про його діяльність)

■ дотримання законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав
■ нагляд за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ
■ імплементація положень ЄСХ

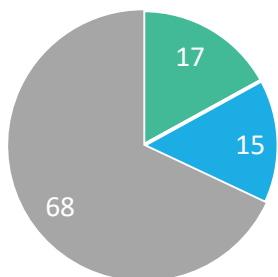
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 82 особи.

Серед усіх опитаних суддів 17% ознайомлювалися з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих прийнятих положень ЄСХ (зокрема, **22% серед жінок та 12% серед чоловіків**). Серед тих, хто знають про діяльність ЄКСП, таких було більше половини (53%).

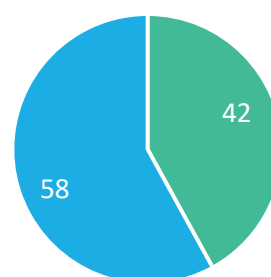
З тих суддів, що ознайомлювалися з висновками, 42% (або 7% від усіх опитаних суддів) використовують практику Комітету у практичній діяльності.

Чи ознайомлювалися ви з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ?
(% від всіх опитаних)

■ Так ■ Ні ■ Не знають про діяльність ЄКСП

Чи використовуєте Ви практику Європейського комітету з соціальних прав у практичній діяльності?
(% від тих, хто ознайомлювався з висновками комітету)

■ Так ■ Ні

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 42 особи.

2.6. Інформація для заходів впливу

Майже всі опитані судді (93%) висловили бажання дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії. Окрім цього, 11% суддів бажають ознайомитися з щорічними висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих прийнятих положень Європейської соціальної хартії.

Чи бажаєте дізнатися більше про

Чи існує у Вас потреба ознайомитися з щорічними

В якій формі Ви б хотіли отримувати інформацію про соціальні та економічні права, включаючи положення Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто бажає дізнатися більше про положення ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 255 осіб.

Для тих суддів, котрі хотіли би дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії, найбільш зручною формою отримання інформації є проходження навчання з підвищення кваліфікації (про це повідомили 65% з них). Ще 45% вибрали інформаційні матеріали, 34% – дистанційні курси, 32% – практичні заняття, 30% – лекції, 28% – навчальні відеоролики. Чоловіки більшою мірою віддають перевагу практичним заняттям (41%) та навчанню з підвищення кваліфікації (74%) порівняно з жінками (23% та 58% відповідно), а жінки – дистанційним курсам (39%) та інформаційним матеріалам (48%) порівняно з чоловіками (27% і 40% відповідно).

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 235 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Розділ III. Опитування студентів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією

3.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: студенти закладів вищої освіти за спеціальністю: 081 "Право", 231 "Соціальна робота", 232 "Соціальне забезпечення", 262 "Правоохоронна діяльність", 293 "Міжнародне право".

Вибірка: Для побудови вибірки використовувалась інформація Реєстру суб'єктів освітньої діяльності щодо кількості студентів спеціальностей «Право», «Міжнародне право», «Соціальна робота», «Соціальне забезпечення» та «Правоохоронна діяльність» для кожного року вступу у вищих навчальних закладах різної форми власності. Одиницею відбору був «потік» студентів, що вступили в певний рік на визначену спеціальність для здобуття визначеного освітнього ступеня в певному ВНЗ. 2016-2017 та 2018-2019 роки вступу були згруповані разом; «потоки», на яких навчається менше 18 студентів, були виключені з відбору. Хоча частка таких потоків становить 45% від усієї кількості потоків, частка студентів, які у них навчається, складає всього 5% від загальної кількості студентів. Усього було відібрано 32 потоки методом відбору з ймовірністю, пропорційною до розміру (PPS), з поверненням (тобто один потік міг потрапляти до вибірки більше, ніж 1 раз). Процес генерації вибірки було проведено декілька разів для вибору найкращого рішення. Найкраще рішення відбиралося за критерієм найменшого відхилення від структури генеральної сукупності за наступними параметрами: період вступу, регіон, освітній рівень, спеціальність, величина потоку. На кожному потоці у вибірці мало бути опитано щонайменше 9 студентів.

Метод соціологічного дослідження: опитування здійснювалось шляхом онлайн-анкетування через направлення анкети на електронні адреси заклади вищої освіти, які здійснюють навчання студентів за вказаними вище спеціальностями. Заклади освіти розповсюджували посилання на анкету серед студентів.

3.2. Характеристика респондентів

В опитуванні взяли участь студенти 28 вищих навчальних закладів. Найбільше представлені у вибірці такі навчальні заклади: Харківський національний університет внутрішніх справ (83 особи), Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (64 особи), Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" (59 особи), Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького (38 осіб). Від 10 до 20 студентів з числа опитаних навчаються у наступних ВНЗ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (20 осіб), Львівський національний університет імені Івана Франка (16 осіб), Херсонський державний університет (14 осіб), Донецький юридичний інститут МВС України (14 осіб), Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (13 осіб), Університет митної справи та фінансів (12 осіб), Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука" (12 осіб), Національний університет біоресурсів і природокористування України (12 осіб), Національний авіаційний університет (10 осіб). Ще 15 навчальних закладів⁸ представлені у дослідженні менш ніж 10ма студентами⁹.

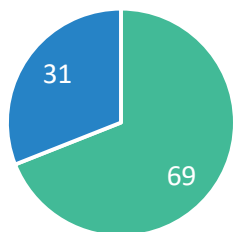
⁸ Державний вищий навчальний заклад "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Київський національний торговельно-економічний університет, Луцький національний технічний університет, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького, Національний університет "Кієво-Могилянська академія", Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Сумський національний аграрний університет, Сумський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Хмельницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Чернігівський національний технологічний університет.

⁹ Кількість студентів з кожного ВНЗ у вибірці не відображає дійсного розподілу кількості студентів між різними ВНЗ. Зокрема, у вибірці понад дві третини студентів представляють ВНЗ з великою кількістю студентів на спеціальностях «Право», «Соціальна робота», «Соціальне забезпечення», «Правоохоронна діяльність» або «міжнародне право» (460 та більше), хоча в дійсності їх частка складає 25%. Водночас, недопредставлені ВНЗ з меншою кількістю студентів на відповідних спеціальностях, зокрема ті, де їх сумарна кількість не перевищує 60.

Серед опитаних студентів 282 осіб (69%) – жінки, 128 осіб (31%) – чоловіки. Ще одна особа вказала «інше» у запитанні про стать.

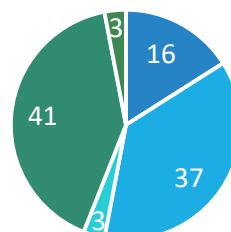
Більшість респондентів навчаються у вищих навчальних закладах, що знаходяться у східних¹⁰ (41%) або західних областях (37%). Ще 16% студентів представляють ВНЗ центральних областей та Києва, 3% навчаються на півдні України, стільки ж – на Донбасі¹¹.

Ваша стать:
(% від усіх опитаних)

■ Жінка ■ Чоловік

Регіон:
(% від усіх опитаних)

■ Центр ■ Захід ■ Південь ■ Схід ■ Донбас

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

Більшість студентів, що взяли участь у дослідженні, навчаються на спеціальності «Право» (278 осіб або 68%, серед жінок – 62%, серед чоловіків – 80%). Ще 92 особи (22%) є студентами спеціальності «Соціальна робота». У меншості є ті, хто вивчають «Соціальне забезпечення» (10 осіб або 3%), «Правоохоронну діяльність» (18 осіб або 4%) та «Міжнародне право» (13 осіб або 3%)¹².

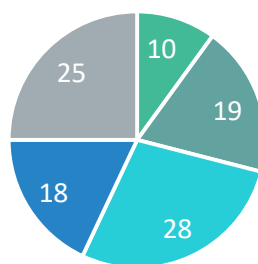
Десять відсотків від усіх опитаних (40 осіб) впевнено відповідають, що збираються працювати в сфері захисту соціально-економічних прав людини, ще 19% (79 осіб) схильються до роботи в цій сфері. Вибрали варіанти відповіді «ні» або «скоріше ні, ніж так» 46% респондентів (189 осіб), а чверть опитаних (103 особи) не визначилась. Більша частка жінок порівняно з чоловіками відповіла ствердно (32% та 23% відповідно).

Оберіть спеціальність за якою Ви навчаєтесь:
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

Чи плануєте Ви працювати в сфері захисту соціально-економічних прав людини?
(% від всіх опитаних)

■ Так ■ Скоріше так, ніж ні ■ Ні ■ Скоріше ні, ніж так ■ Не визначився

¹⁰ Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська. Донбас – Донецька, Луганська області.

¹¹ Географічний розподіл студентів, що взяли участь у дослідженні, відображає дійсний розподіл у генеральній сукупності лише частково. Так, за даними Реєстру суб'єктів освітньої діяльності на 2019-2020 навчальний рік, у ВНЗ західних областей навчається 23% студентів тих спеціальностей, що підпадають під критерії відбору, у центральних областях та Києві – 44% студентів, у південних областях – 12%, у східних – 17%, на Донбасі – 4%. Відтак, у вибірці суттєво перепредставлені західні та східні області і недопредставлені центральні, південні області та м. Київ.

¹² Розподіл студентів по спеціальностях у вибірці близький до того, що спостерігається в дійсності.

Переважна більшість опитаних є студентами бакалаврських програм: на першому курсі бакалаврату навчаються 36 осіб (9%), на другому – 100 осіб (24%), на третьому – 132 особи (32%), на четвертому – 83 особи (20%). Кожен десятий респондент навчається в магістратурі: 18 осіб (4%) – на першому курсі, 23 особи (6%) – на другому. Лише 19 респондентів (5%) є студентами коледжів¹³. На денній формі навчаються 373 особи (91%) серед опитаних, на заочній – 38 осіб (9%)¹⁴.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

Дванадцять респондентів (3% від усіх опитаних) повідомили, що мають встановлену групу інвалідності: 1 особа має інвалідність 1ї групи, 5 осіб – 2ї групи, 6 осіб – 3ї групи.

3.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та інші документи, які закріплюють основні соціальні права

Студенти, що взяли участь у дослідженні, найбільш обізнані з такими міжнародними документами, що закріплюють соціальні права людини: Загальна декларація прав людини (91% від усіх опитаних назвали цей документ), Європейська конвенція з прав людини (80%), Конвенція про права дитини (71%). Європейська соціальна хартія – на четвертому місці, її відмітили 44% опитаних (41% жінок, 52% чоловіків). Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права знають 38% студентів, Конвенцію про права осіб з інвалідністю – 33%, Європейську конвенцію про соціальну та медичну допомогу – 24%, Європейський кодекс соціального забезпечення – 22%.

* мається на увазі, що Ви знаєте про існування такого документу та обізнані про основні положення, що вказані в ньому.
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

¹³ У вибірці неопредставлені студенти коледжів (в дійсності – 28% від усієї кількості) та спостерігається зміщення у сторону старших курсів бакалаврату.

¹⁴ У вибірці неопредставлені студенти заочної форми навчання (в дійсності – 35% від усієї кількості).

Що стосується нормативно-правових актів у сфері регулювання соціально-економічних прав в українському законодавстві, найбільша частка опитаних студентів знає про Закон України «Про вищу освіту» (71%) та Кодекс законів про працю України (66%). Більше половини також обізнані про такі закони: «Про соціальні послуги» (59%), «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (54%), «Про зайнятість населення» (51%). Менше половини студентів знають про Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (45%), «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» (42%), «Про охорону дитинства» (40%), «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (39%), «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (31%). Найменше порівняно з іншими нормативно-правовими актами студенти обізнані про Закон «Про основи соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» (31%).

Які нормативно-правові акти в сфері регулювання соціально-економічних прав в українському законодавстві Ви знаєте?*
(% від всіх опитаних)

* мається на увазі, що Ви знаєте про існування такого документу та обізнані про основні положення, що вказані в ньому.
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Попри те, що у запитанні про знання міжнародних документів 44% студентів відмітили Європейську соціальну хартію, у запитанні «Якою мірою Ви вважаєте себе обізнаним/обізнаною з положеннями Європейської соціальної хартії?» вже 48% оцінили рівень своїх знань на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних: 32% на 3 бали, 13% на 4 бали, 3% на 5 балів. Ще 16% поставили собі оцінку «2», 14% – оцінку «1», а 14% визнали, що зовсім не обізнані з ЄСХ. Ще 8% не змогли відповісти. Середній рівень обізнаності з ЄСХ серед усіх респондентів становить 2.3 за шкалою від 0 до 5 (**2.1 серед жінок, 2.6 серед чоловіків**). Серед тих, хто оцінив свої знання принаймні на 1 бал, він ненабагато вищий: 2.6 бала з 5 максимальних. Середній бал обізнаності трохи вищий у бакалаврів 3-4 року навчання порівняно з бакалаврами 1-2 року, студентів денної форми навчання порівняно з заочною, а також тих, хто навчається на «Праві» порівняно з «Соціальною роботою».

Для порівняння, 9% респондентів відповіли, що обізнані з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод на 5 балів, 25% – на 4 бали, 42% – на 3 бали, 15% – на 2 бали, 5% – на 1 бал, і лише 1% опитаних вважає себе зовсім не обізнаним. Ще 3% не змогли відповісти. Середній рівень обізнаності з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод серед усіх респондентів та серед тих, хто оцінив свої знання принаймні на 1 бал, становить 3.1 за шкалою від 0 до 5.

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з положеннями
Європейської соціальної хартії?
(% від всіх опитаних)**

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з Конвенцією про захист
прав людини і основоположних свобод?
(% від всіх опитаних)**

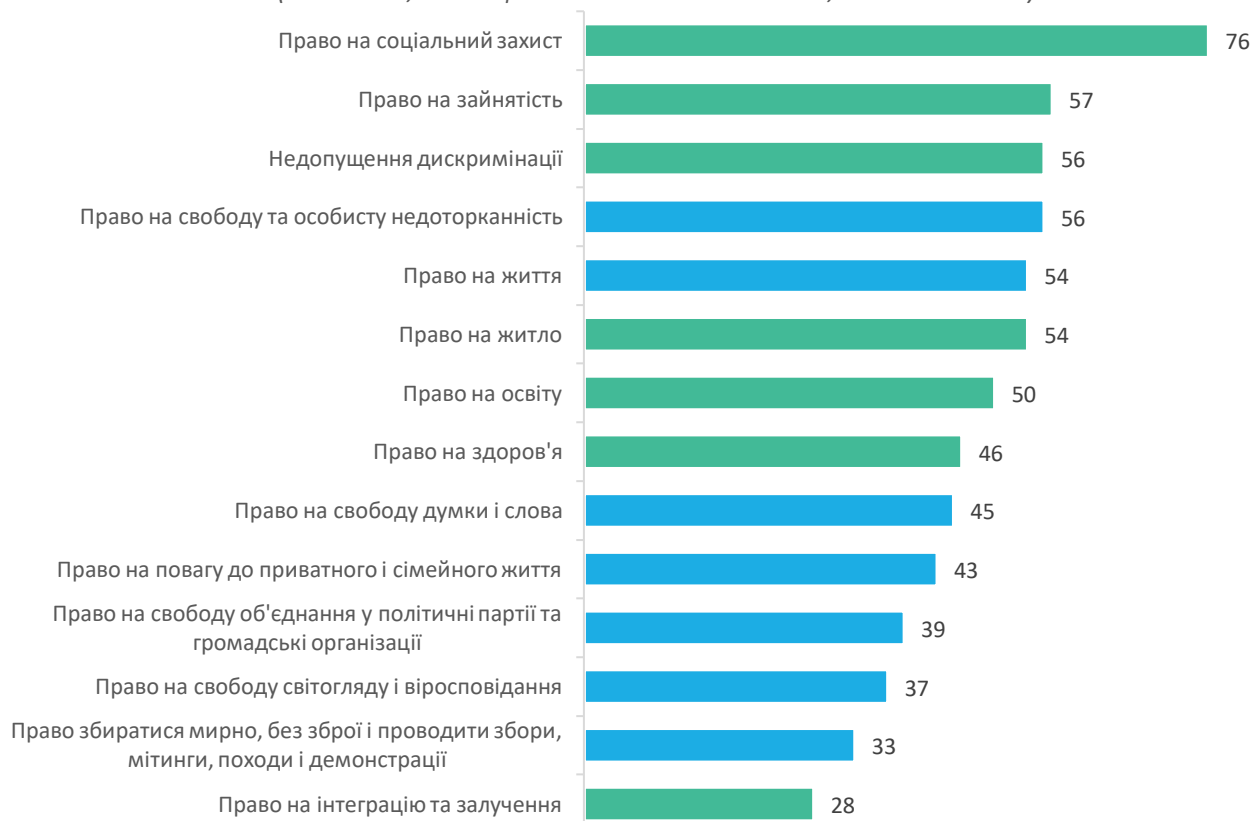

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

Рівень обізнаності студентів з Європейською соціальною хартією також перевірявся за допомогою тестового запитання, що мало як правильні, так і неправильні відповіді: респонденти, що оцінили свої знання про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів, відповідали, які права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (76%), право на зайнятість (57%) та недопущення дискримінації (56%). Крім того, близько половини відмітили такі правильні варіанти, як право на житло (54%), право на освіту (50%) та право на здоров'я (46%). Натомість про те, що право на інтеграцію і залучення також гарантується ЄСХ, знали тільки 28% опитаних. Чимало студентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо право на свободу та особисту недоторканість (56%) і право на життя (54%); а також право на свободу думки і слова (45%), право на повагу до приватного і сімейного життя (43%), право на свободу об'єднань (39%), право на свободу світогляду і віросповідання (37%), право на свободу мирних зібрань (33%).

**На Вашу думку, які групи прав гарантуються Європейською соціальною хартією?
(% від тих, хто оцінив своє знання ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5)**

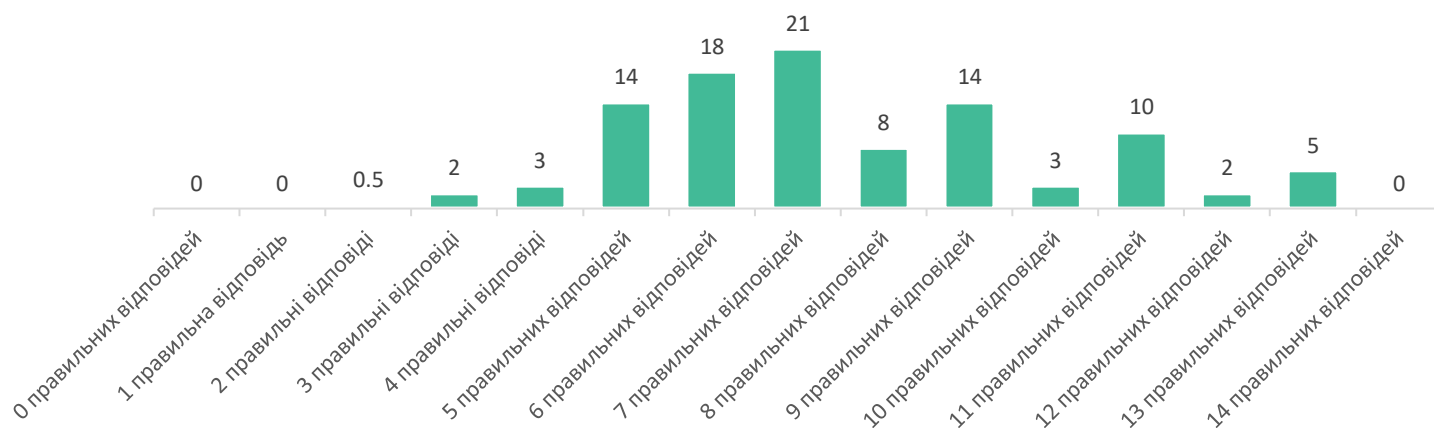
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 195 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Якщо узагальнити результат, цілком правильну відповідь не дав жоден з тих, хто відповідав на питання: тобто ніхто не зміг відмітити всі права, що ЄСХ гарантує, і не відмітити жодного з тих, що не гарантовані хартією. Близько половини опитаних (53%) дали від 5 до 7 правильних відповідей.

Студенти спеціальності «Соціальна робота» давали в середньому трохи більше правильних відповідей (8.7) порівняно зі студентами спеціальності «Право» (7.3), а жінки (7.7) – порівняно з чоловіками (7.4).

Кількість правильних відповідей на запитання "На Вашу думку, які групи прав гарантуються Європейською соціальною хартією?"

(% від тих, хто оцінив своє знання ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5)

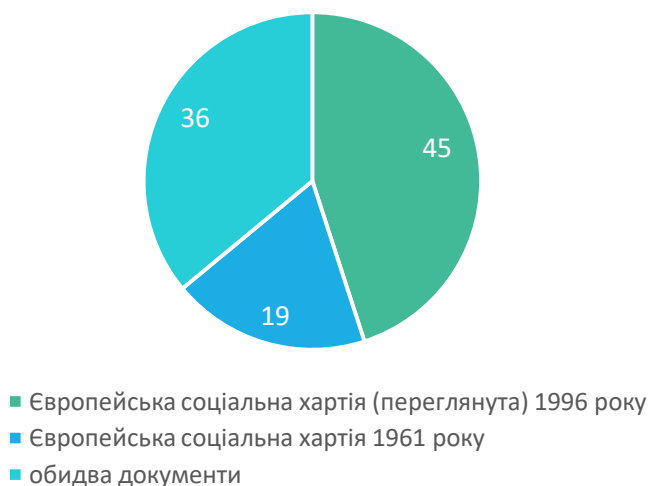

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 195 осіб.

Говорячи про Європейську соціальну хартію, 45% студентів розуміють під нею переглянуту редакцію 1996 року, 19% – редакцію 1961 року, а 36% – обидва документи.

Під Європейською соціальною хартією Ви розумієте документ:

(% від тих, хто оцінив своє знання ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 195 осіб.

Серед студентів, що оцінили свої знання про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів, найбільше тих, хто дізнався про Європейську соціальну хартію під час навчання у закладі вищої освіти – таких 81%. Вдвічі менше тих, хто дізнався про хартію з Інтернету (37%). Ще 27% обрали варіант «у процесі саморозвитку», 17% – з перегляду телебачення, радіо, 15% – з освітніх заходів, тренінгів поза ВНЗ, 6% – в процесі онлайн-навчання.

Для порівняння, всі опитані студенти використовують такі джерела інформації про міжнародні документи у сфері прав людини: навчальні програми у ВНЗ (92%), Інтернет (69%), у процесі саморозвитку (38%), з перегляду телебачення (28%), з освітніх заходів, тренінгів поза ВНЗ (25%).

Звідки ви дізналися про Європейську соціальну хартію?

(% від тих, хто оцінив своє знання ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 195 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Звідки Ви дізнаєтесь інформацію про міжнародні документи у сфері прав людини?

(% від всіх опитаних)

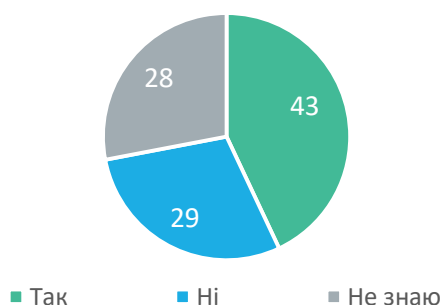
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Менше половини (47%) усіх студентів, що взяли участь у дослідженні, вивчали Європейську соціальну хартію в рамках навчання у вищому навчальному закладі. Ще 29% відповіли, що ця тема не входила в навчальну програму, а 28% не змогли відповісти.

Серед тих, хто вивчав ЄСХ у вищому навчальному закладі, 12% повністю зрозуміли зміст її положень у процесі вивчення, 29% оцінили своє розуміння на 4 бали з 5 максимальних, 41% – на 3 бали, 9% – на 2 бали, 5% – на 1 бал, а 4% не змогли дати оцінку.

Чи входило вивчення Європейської соціальної хартії у вашу навчальну програму в рамках навчання у ВНЗ?

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

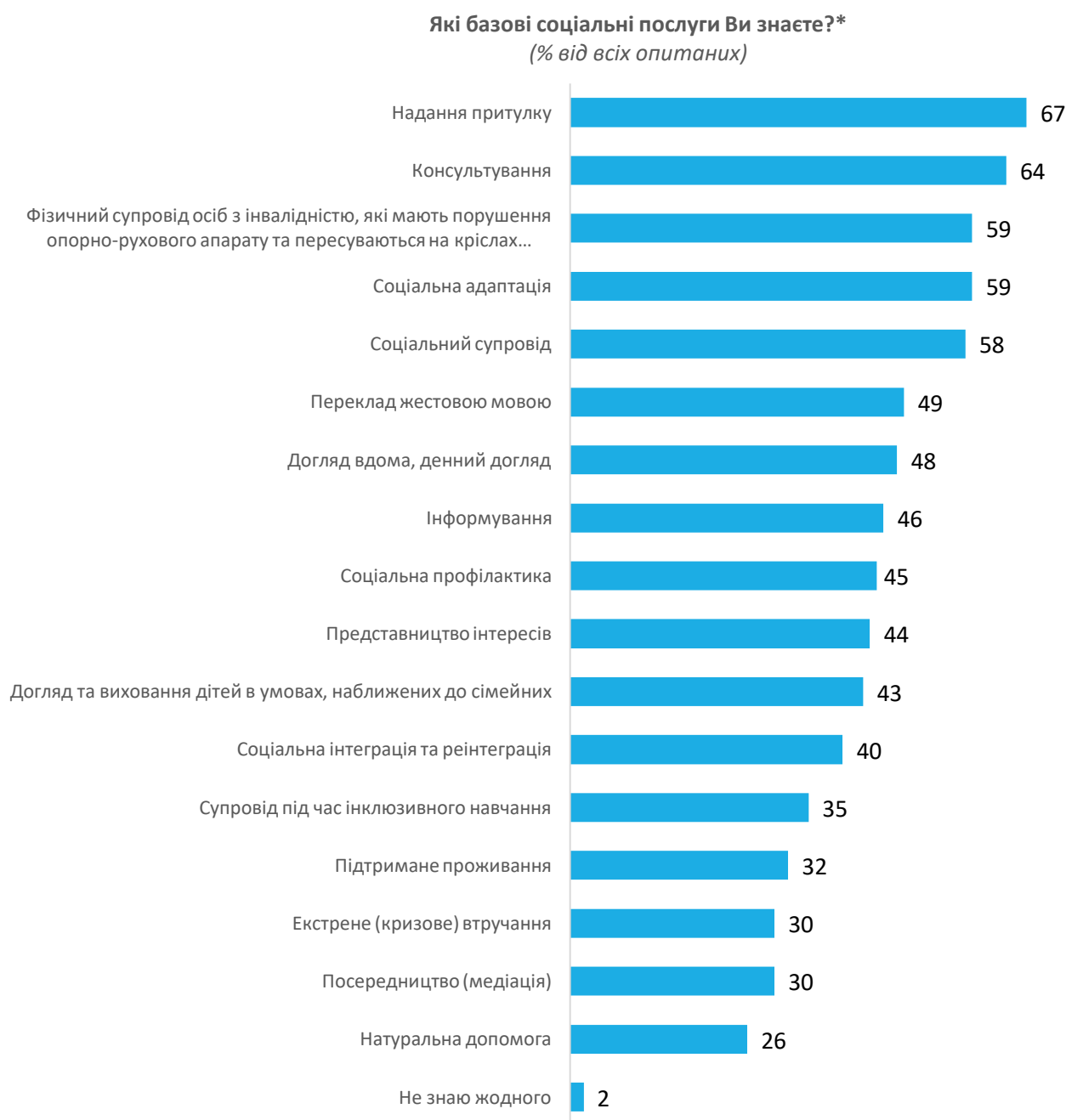
Наскільки Ви зрозуміли зміст положень Європейської соціальної хартії під час навчання у ВНЗ?

(% від тих, хто вивчав ЄСХ у ВНЗ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 176 осіб.

Частка студентів, що обізнана про ту чи іншу базову соціальну послугу, наведена на діаграмі нижче. Найвищий рівень обізнаності спостерігається для таких послуг, як надання притулку (67%) та консультування (64%), а найнижчий – для екстреного (кризового) втручання (30%), посередництва, або медіації (30%) та натуральної допомоги (26%).

* знаєте, що вони існують та що до них відносять.

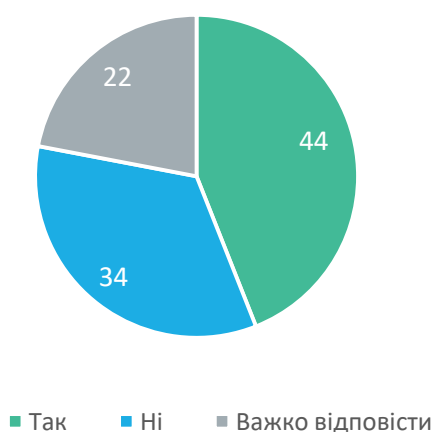
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

3.4. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав

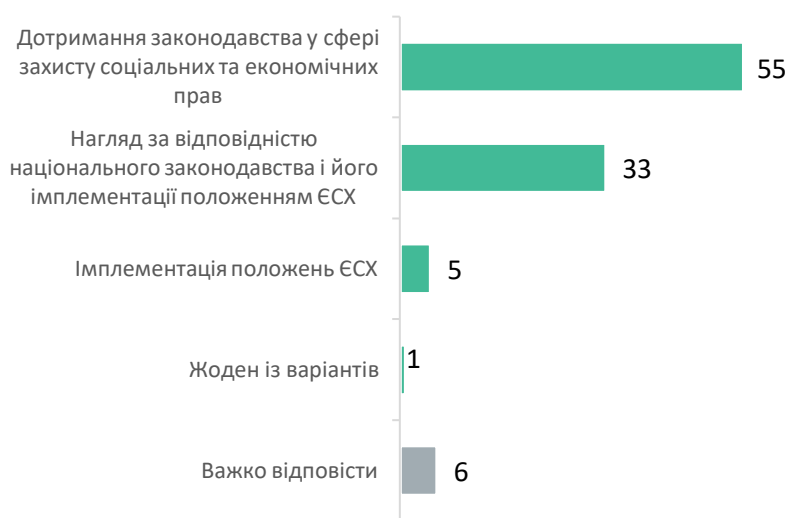
Трохи менше половини опитаних студентів (44%, **без суттєвих відмінностей між жінками та чоловіками**) відповіли, що вони знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав. На думку 55% тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у дотриманні законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав. Третина опитаних студентів (33%) вважає, що основним завданням є нагляд за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ. Ще 5% притримуються думки, що основне завдання Європейського комітету з соціальних прав – це імплементація положень ЄСХ. Один відсоток респондентів вважає всі варіанти неправильними, а 6% не змогли відповісти.

Студенти 3-4 курсів бакалаврату частіше відповідають, що знають про діяльність Комітету (50%) порівняно зі студентами 1-2 курсів бакалаврату (35%), а студенти спеціальності «Право» (49%) – частіше, ніж спеціальності «Соціальна робота» (33%).

Чи знаєте Ви про діяльність Європейського комітету з соціальних прав?
(% від всіх опитаних)

Яке, на вашу думку, основне завдання Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто знає про його діяльність)

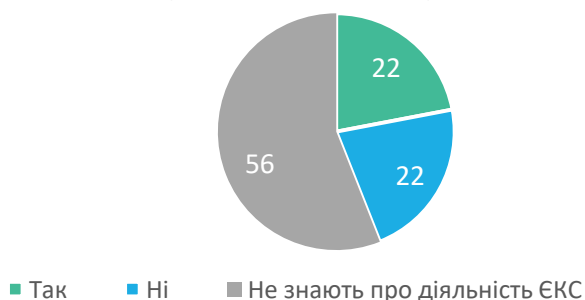

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

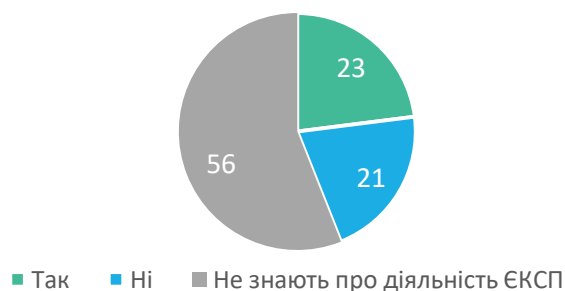
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 183 особи.

Кожен п'ятий студент (або половина серед тих, що вважають себе обізнаними про діяльність Європейського комітету з соціальних прав) ознайомлювався з висновками ЄКСП щодо виконання Україною окремих прийнятих положень ЄСХ. **Серед чоловіків ознайомлювався 31%, а серед жінок – 18%.** Приблизно така ж частка опитаних (23%, або 51% від тих, хто знає про діяльність ЄКСП) відповіла, що є обізнаною про процедуру звітування, котра передбачає подання національних звітів про виконання положень Європейської соціальної хартії. **Серед чоловіків таких 30%, а серед жінок – 20%.**

Чи ознайомлювалися ви з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ?
(% від всіх опитаних)

Чи обізнані ви про процедуру звітування, яка передбачає подання національних звітів про виконання положень Європейської соціальної хартії?
(% від всіх опитаних)

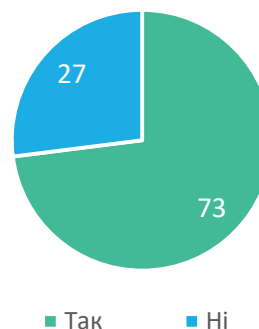

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

3.5. Інформація для заходів впливу

Майже три чверті опитаних студентів (73%) зацікавлені у тому, щоб дізнатися більше про Європейську соціальну хартію. Ті, хто хотів би отримати більше інформації, пояснюють це передусім бажанням бути в курсі актуальних положень законодавства (72%). Крім того, 43% зацікавлених в ЄСХ пояснюють свій інтерес цікавістю до міжнародного законодавства, 24% – тією обставиною, що тема входить до програми навчання у вищому навчальному закладі. Найменш поширеною причиною бажання отримати додаткову інформацію про ЄСХ є плани працювати у сфері соціальних правовідносин (так відповіли 17%).

Чи бажаєте Ви отримати більше інформації про Європейську соціальну хартію?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 411 осіб.

Ті 27% респондентів, котрі не бажають дізнатися більше про положення ЄСХ, пояснюють це різними причинами: зокрема, 33% не планують працювати у сфері соціальних правовідносин, 28% вважають, що знань з українського законодавства у сфері соціальних та економічних прав для них достатньо, 27% не розуміють, як застосовувати набуті знання, 19% переконані, що мають достатньо інформації, а 16% не цікавляться міжнародним законодавством.

Чому Ви бажаєте дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто бажає отримати більше інформації про ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 298 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Чому ви не бажаєте дізнатися про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не бажає отримати більше інформації про ЄСХ)

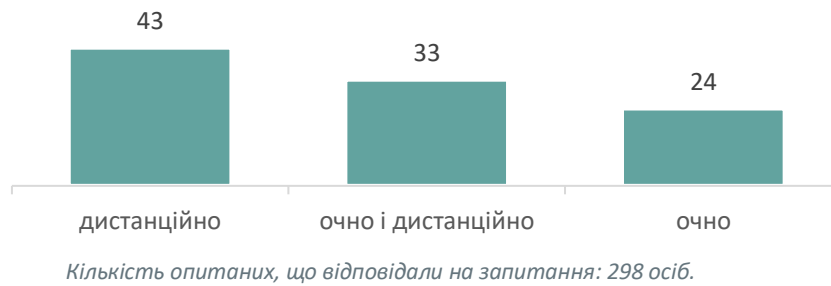

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 113 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Серед студентів, котрі хотіли би отримати більше інформації про ЄСХ, переважають прихильники дистанційного навчання (43%), на другому місці – ті, для кого зручна як дистанційна, так і очна форма (33%), на третьому – ті, хто віддають перевагу лише очному навчанню (24%). **Чоловіки віддають перевагу дистанційному навчанню більшою мірою, ані жінки (51% та 40% відповідно).**

**Як Вам було б зручніше проходити навчання у сфері
Європейської соціальної хартії?**
(% від тих, хто бажає отримати більше інформації
про ЄСХ)

Ті студенти, що хотіли би отримати більше інформації про ЄСХ, віддають перевагу навчанню у форматі лекцій (49%) та навчальних відеороликів (46%). Понад третина опитаних (37%) також хотіла би отримувати інформацію про соціальні та економічні права, включаючи положення Європейської соціальної хартії та практику ЄКСП, у вигляді інформаційних матеріалів – буклетів, посібників, інфографіки, тощо. Бажають отримувати відповідну інформацію на практичних заняттях 30% респондентів, на дистанційних курсах – 28%, а на спеціалізованих програмах підготовки в рамках навчання у ВНЗ – 21%. Жінки частіше за чоловіків обирають навчальні відеоролики (48% порівняно з 39%), а чоловіки – дистанційні курси (37% порівняно з 25% серед жінок).

**В якій формі Ви б хотіли отримувати інформацію про соціальні та економічні
права, включаючи положення Європейської соціальної хартії та практику ЄКСП?**
(% від тих, хто бажає отримати більше інформації про ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 298 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Серед тих студентів, що є обізнаними про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, найбільш затребуваною є інформація стосовно застосування окремих положень Європейської соціальної хартії у справах щодо захисту трудових прав (62%) та захисту прав дітей (60%). Майже половина цієї категорії респондентів (46%) хотіла би дізнатися більше про ЄСХ у контексті захисту прав пацієнтів. Більше третини зацікавлені в інформації стосовно захисту материнства (40%), здорового довкілля (38%), прав людей з інвалідністю (36%) та прав осіб похилого віку (36%).

З яких категорій справ Ви б хотіли отримати додаткову інформацію про практику застосування окремих положень Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто знає про діяльність Європейського комітету з соціальних прав)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 183 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Розділ IV. Опитування працівників системи надання БПД щодо визначення рівня обізнаності з соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією

4.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: працівники місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги всіх рівнів посад (головні спеціалісти, начальники відділів, заступники начальників відділів, директори центрів, заступники директорів) та відділів, крім відділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності.

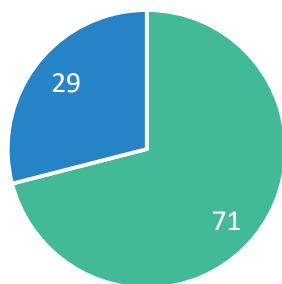
Вибірка: для опитування співробітників системи БПД застосовувалась суцільна вибірка, тобто запрошення до участі в дослідженні було надіслане всім співробітникам, що відповідали вибірковим критеріям (близько 1400 осіб).

Методи соціологічного дослідження: опитування респондентів здійснювалось шляхом онлайн-анкетування через направлення на електронну пошту місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги електронного листа-підтримки зі вказаним посиланням на анкету, який був поширений серед працівників.

4.2. Характеристика респондентів

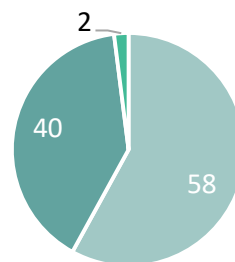
Серед опитаних працівників системи надання БПД 579 осіб (71%) є жінками, а 241 особа (29%) – чоловіки. Вік більшості опитаних (476 осіб, або 58%) не перевищує 35 років, проте чимала частка респондентів знаходиться у віковій категорії 36-59-річних (329 осіб, або 40%). Ще 15 опитаним (2%) виповнилося 60 років чи більше.

Ваша стать:
(% від всіх опитаних)

■ Жінка ■ Чоловік

Скільки років вам виповнилось:
(% від всіх опитаних)

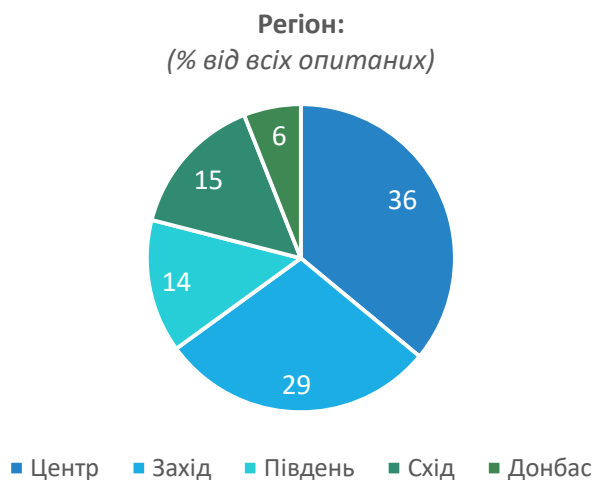
■ 18-35 років ■ 36-59 років ■ 60 років чи більше

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Найбільше опитаних працівників системи надання БПД працюють у центральних областях¹⁵ та м. Києві – таких 292 особи, або 36% від усієї вибірки. Майже третина респондентів (243 особи, або 29%) представляє західні області. У південних областях працює 117 осіб або 14%, у східних – 120 осіб, або 15%, а на Донбасі – 48 осіб, або 6%.

¹⁵ **Центральні** області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. **Західні** області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. **Південні** області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. **Східні** області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська. Донбас – Донецька, Луганська області.

Більшість опитаних є головними спеціалістами (386 осіб, або 47%) чи начальниками відділу (249 осіб, або 30%). Ще 129 респондентів, або 16%, працюють на посаді заступника начальника відділу. Частка директорів та заступників директорів становить 4% та 3% відповідно, а кількість спеціалістів на цих посадах у вибірці – 32 та 24 відповідно.

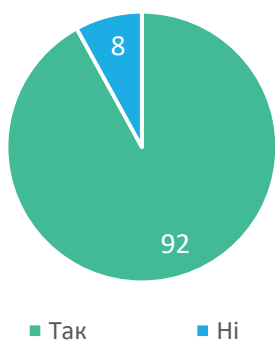

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Майже всі респонденти (751 особа, або 92% від усієї вибірки) здійснюють надання безоплатної правової допомоги клієнтам; решта 69 спеціалістів (8%) не здійснює.

Досвід роботи в системі надання БПД у більшості опитаних становить від 1 до 3 років (240 осіб або 29%) чи від 3 до 5 років (317 осіб або 39%). Меншість працює в системі до 6 місяців (53 особи або 7%), від 6 місяців до року (101 особа або 12%), чи більше 5 років (109 осіб або 13%).

Чи здійснюєте Ви надання безоплатної правової допомоги клієнтам?
(% від всіх опитаних)

Вкажіть досвід роботи в системі надання БПД:
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

4.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини

Опитані працівники системи надання БПД найчастіше згадували такі міжнародні документи, що захищають основні соціальні права людини: Загальну декларацію прав людини (85%), Європейську конвенцію з прав людини (85%) та Конвенцію про права дитини (80%). Приблизно вдвічі менше опитаних знають про Конвенцію про права осіб з інвалідністю (44%), **Європейську соціальну хартію (41%, зокрема, серед жінок – 43%, серед чоловіків – 37%)** та про Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (39%). Найменша частка респондентів ознайомена з Європейською конвенцією про соціальну та медичну допомогу (19%) та Європейський кодекс соціального забезпечення (14%). Серед інших документів, не названих у цьому переліку, згадувалася також Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про політичні права жінок, Конвенція про статус біженців, Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Декларація прав дитини 1959 року.

Які міжнародні документи Ви знаєте, які захищають основні соціальні права людини?
(% від всіх опитаних)

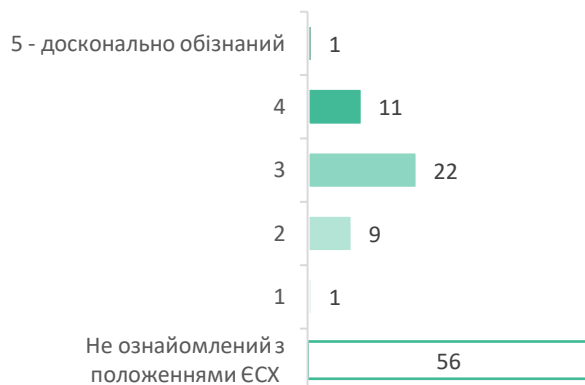

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

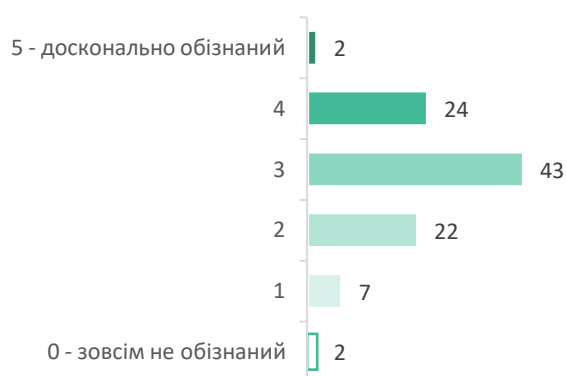
Менше половини опитаних (44%) вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважав 1% від усіх респондентів, ще 11% оцінили себе на 4 бали, 22% – на 3 бали, 9% – на 2 бали, 1% – на 1 бал. Серед тих, хто назвали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, середній рівень обізнаності становить 3.0 за шкалою від 0 до 5. Якщо розрахувати середній бал обізнаності від усіх опитаних, включно з тими, що зовсім не ознайомлені з ЄСХ, він становитиме 1.3 бала.

Для порівняння, практично всі респонденти відповіли, що тією чи іншою мірою ознайомлені з Європейською конвенцією з прав людини: хоча тільки 85% відмітили цей документ у питанні про знання міжнародних документів, котрі захищають соціальні права людини, у питанні щодо рівня обізнаності 98% оцінили свої знання щонайменше на 1 бал. Оцінили свої знання на 5 балів 2% від усіх опитаних, на 4 бали – 24%, на 3 бали – 43%, на 2 бали – 22%, на 1 бал – 7%. Середній рівень обізнаності з Європейською конвенцією з прав людини становить 2.9 за шкалою від 0 до 5 як серед усіх опитаних, так і серед тих, хто оцінив свої знання принаймні на 1 бал.

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з Європейською
соціальною хартією?
(% від всіх опитаних)**

**Якою мірою Ви вважаєте себе
обізнаним/обізнаною з Європейською
конвенцією з прав людини?
(% від всіх опитаних)**

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Ті респонденти, що ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, найчастіше дізнавалися про неї під час навчання у закладі вищої освіти – так відповіли 64%. Третині допомогла дізнатися про ЄСХ самоосвіта (31%). Для 18% опитаних знайомству з ЄСХ сприяла робота в системі безоплатної правової допомоги, а 13% почули про неї під час проходження тренінгів та семінарів. Спілкування з колегами чи партнерами-адвокатами та проходження дистанційних курсів було джерелом інформації про ЄСХ в абсолютній меншості випадків (по 4%).

**Звідки ви дізналися про Європейську соціальну хартію?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)**

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Рівень обізнаності співробітників системи надання БПД з Європейською соціальною хартією також перевірявся за допомогою тестових запитань, що мали як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їх думку, права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (88% серед тих, то вважає себе ознайомленим з положеннями ЄСХ), право на зайнятість (78%), право на житло (72%), право на здоров'я (62%), недопущення дискримінації (59%), право на освіту (43%), право на інтеграцію і залучення (30%). Водночас, чимало фахівців системи БПД відмічали також і неправильні відповіді: право на свободу та особисту недоторканість (27%), право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (23%), право на повагу до приватного і сімейного життя (21%), право на життя (21%), право на свободу думки і слова (19%), право на свободу мирних зібрань (15%), право на свободу світогляду і віросповідання (13%).

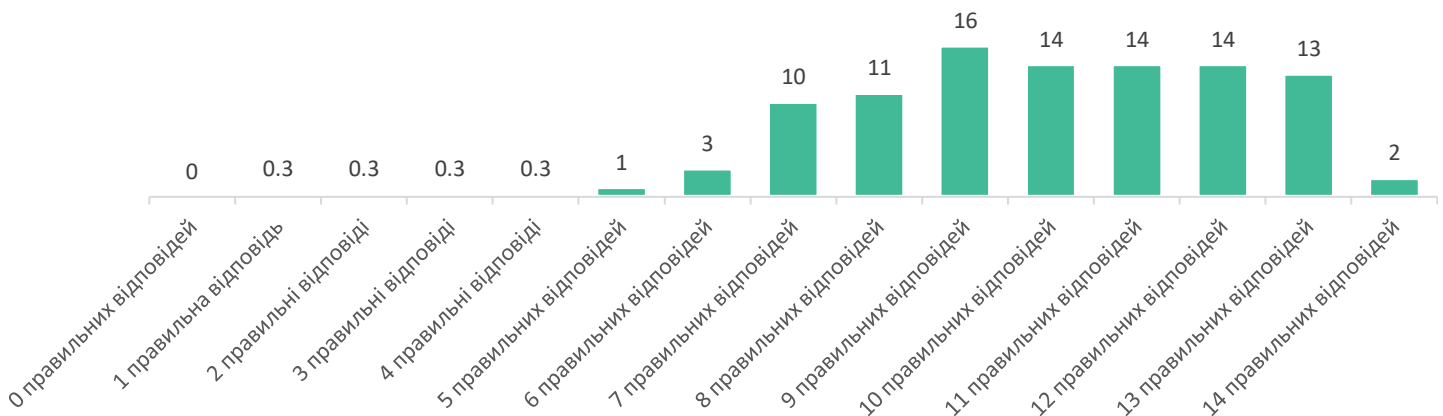
На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, дали цілком правильну відповідь лише 2% від тих, хто відповідав на питання: тобто відмітили всі права, що ЄСХ гарантує, і не відмітили жодного з тих, що не гарантовані Хартією. Майже всі опитані дали від 7 до 13 правильних відповідей.

Кількість правильних відповідей на запитання "На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією?"
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей хартії прийняла Україна. Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, більше 90% опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною положень кожної з таких статей: стаття 7 «Право дітей та підлітків на захист» (97%), стаття 23 «Право осіб літнього віку на соціальний захист» (95%), стаття 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» (94%), стаття 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» (92%). Водночас, більше половини респондентів вважають прийнятими положення кожної з таких статей (що не відповідає дійсності): стаття 13 «Право на соціальну і медичну допомогу» (75%), стаття 19 «Право трудових мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» (63%), стаття 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» (59%).

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

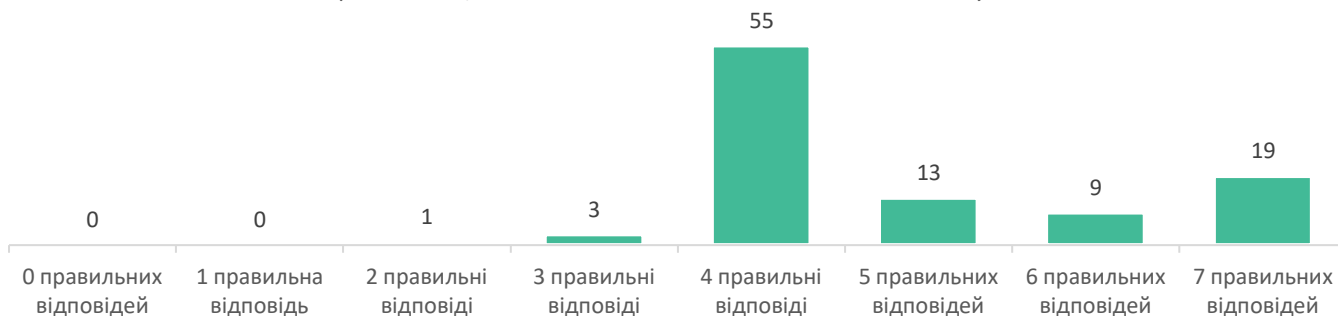

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, лише 19% тих, хто відповідав, дали всі правильні відповіді, тобто відмітили прийняті Україною статті і не відмітили не прийняті. Близько половини (55%) дали 4 правильні відповіді. Майже всі з них – ті респонденти, що вважають положення всіх статей прийнятими (таких 50% від тих, хто відповідав). Трохи менше чверті (22%) дали 5-6 правильних відповідей.

Кількість правильних відповідей на запитання "Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?"

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

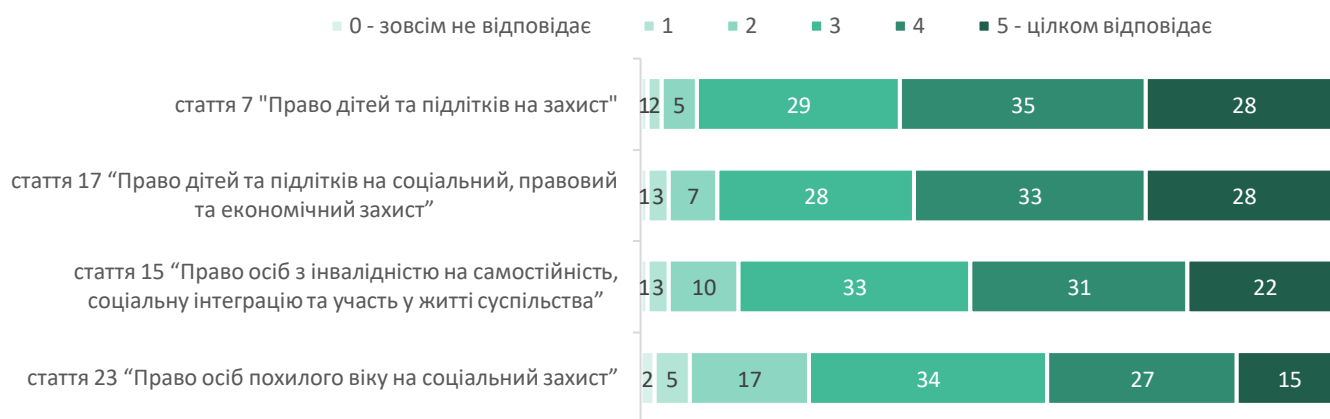

Рівень фактичних знань про ЄСХ суттєво не залежить від стажу роботи фахівця БПД та статі: зокрема, жінки дали в середньому 10.1 правильних відповідей на запитання про гарантовані права та 4.8 на запитання про прийняття статей ЄСХ, а чоловіки – 9.5 та 4.9 відповідно.

Майже всі опитані погодились, що статті 7, 15, 17 та 23 Європейської соціальної хартії певною мірою відповідають національному законодавству. Ступінь відповідності статті 7 «Право дітей та підлітків на захист» українським законам оцінили на 4-5 балів з 5 максимальних 63% респондентів серед тих, хто ознайомлений з ЄСХ. Майже стільки ж (61%) вважають відповідною на 4-5 балів статтю 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист». Відповідний показник становить 53% для статті 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» та 42% для статті 23 «Право осіб літнього віку на соціальний захист».

Будь ласка, оцініть по шкалі від 0 до 5 наскільки перелічені статті, закріплені Європейською соціальною хартією та прийняті Україною, відповідають національному законодавству:

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

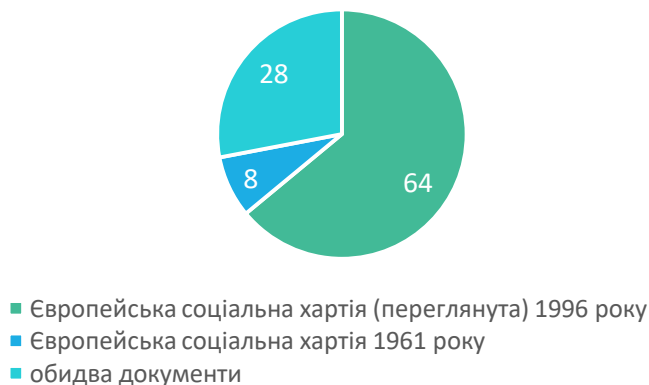

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.

Говорячи про Європейську соціальну хартію, 64% розуміють під нею переглянуту редакцію 1996 року, 8% – редакцію 1961 року, а 28% – обидва документи.

Під Європейською соціальною хартією Ви розумієте документ:

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.

4.4. Поширеність та практика застосування

Найбільше серед перерахованих в анкеті міжнародних документів опитані фахівці системи БПД використовують у своїй професійній діяльності Конвенцію про права дитини (70%), Загальну декларацію прав людини (67%) та Європейську конвенцію з прав людини (64%). На четвертому місці – Конвенція про права осіб з інвалідністю (28%). Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права використовує 11% опитаних, а Європейську соціальну хартію – лише 10%. Майже не використовується Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу (4%) та Європейський кодекс соціального забезпечення (3%). Вісім відсотків фахівців системи БПД не користується жодним міжнародним документом.

Які міжнародні документи Ви використовуєте у своїй професійній діяльності?

(% від всіх опитаних)

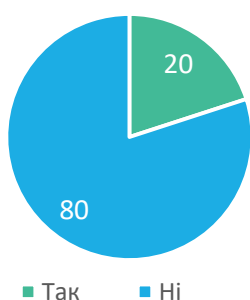

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Водночас, на пряме запитання «Чи використовували Ви положення Європейської соціальної хартії?» ствердно відповіли 20% опитаних фахівців (або 45% серед тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ). Для порівняння, на запитання «Чи використовуєте ви у своїй професійній діяльності положення Європейської конвенції з прав людини?» ствердно відповіли 70% респондентів. Серед жінок використовували ЄСХ 21%, серед чоловіків – 17%, тобто різниця незначна.

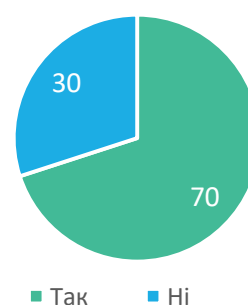
Чи використовували ви положення Європейської соціальної хартії?

(% від всіх опитаних)

Чи використовуєте ви у своїй професійній діяльності положення Європейської конвенції з прав людини?

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Основна причина невикористання ЄСХ на практиці, – це відсутність у практиці відповідних справ (70%). Третина фахівців не має досвіду використання (30%), а кожен п'ятий вважає, що національних механізмів захисту порушеного права достатньо (20%).

Порівняно менше згадуються такі причини, як неефективність ЄСХ як інструменту (7%), не прийняття національними судами практики застосування ЄСХ до уваги (7%), незнання про те, як можна використати ЄСХ (4%), та судова практика, що суперечить положенням ЄСХ (4%).

**Вкажіть основні причини не використання вами при наданні правової допомоги
положень Європейської соціальної хартії:**

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ, проте не використовував їх)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 198 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Опитані фахівці системи БПД користуються ЄСХ для вивчення та використання положень у професійній діяльності (55%), покращення реалізації та захисту соціальних прав клієнтів (48%), надання обґрунтованої, повної та вичерпної консультації клієнту (45%), а також посилення правової позиції у суді (42%). Інші згадані задачі включають правопросвітництво та захист прав клієнта в органах місцевого самоврядування.

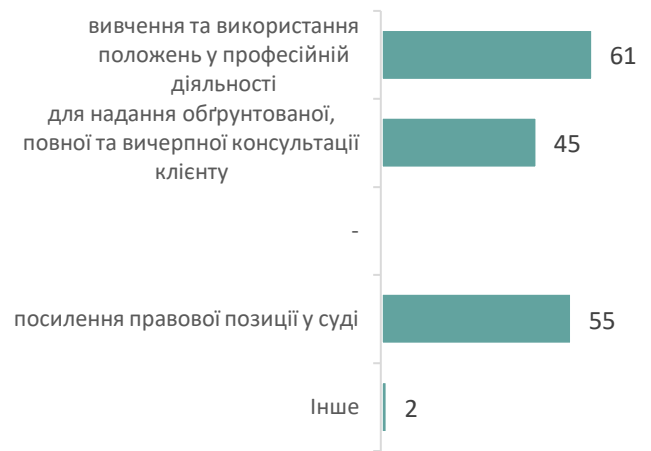
Для порівняння, положення Європейської конвенції з прав людини у 61% випадків використовуються для вивчення та використання положень у професійній діяльності, у 55% – для посилення правової позиції у суді, у 45% випадків – для надання обґрунтованої, повної та вичерпної консультації клієнту. Відтак, для захисту позиції в суді Конвенція є більш вживаною навіть у відносних показниках, тобто якщо не брати до уваги значно більшу абсолютну кількість фахівців системи БПД, що нею користуються.

Для яких задач Ви частіше використовуєте положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Для яких задач ви використовуєте положення Європейської конвенції з прав людини?
(% від тих, хто використовує положення Конвенції)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 578 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Фахівці системи БПД найчастіше застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення Європейської соціальної хартії та практику Європейського комітету з соціальних прав для питань, що стосувалися права на соціальний захист (71% від тих, хто використовував ЄСХ). Інші категорії питань, для яких таке законодавство часто застосовувалось, стосувалися права на житло (45%), права на зайнятість (36%), недопущення дискримінації (30%), дещо рідше – права на здоров'я (21%) та права на освіту (20%). Найменше згадувалися справи, пов'язані із правом на інтеграцію та залучення (7%).

Оберіть категорії питань, щодо яких ви застосовували законодавства у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення ЄСХ, практику ЄКСП:
(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

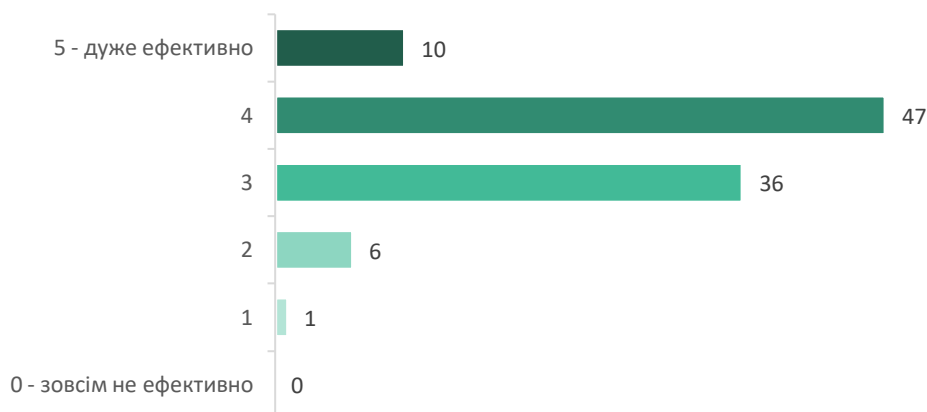

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Середня оцінка ефективності застосування ЄСХ для захисту соціальних прав за шкалою від 0 до 5 становить 3.6, тобто вище середнього. Серед тих фахівців системи БПД, хто користувався ЄСХ, 10% вважають, що це дуже ефективний інструмент (на 5 балів з 5 максимальних), ще 47% оцінили його на 4 бали, 36% – на 3 бали, 6% – на 2 бали, 1% – на 1 бал.

Оцініть ефективність застосування положень Європейської соціальної хартії у сфері захисту соціальних прав:

(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

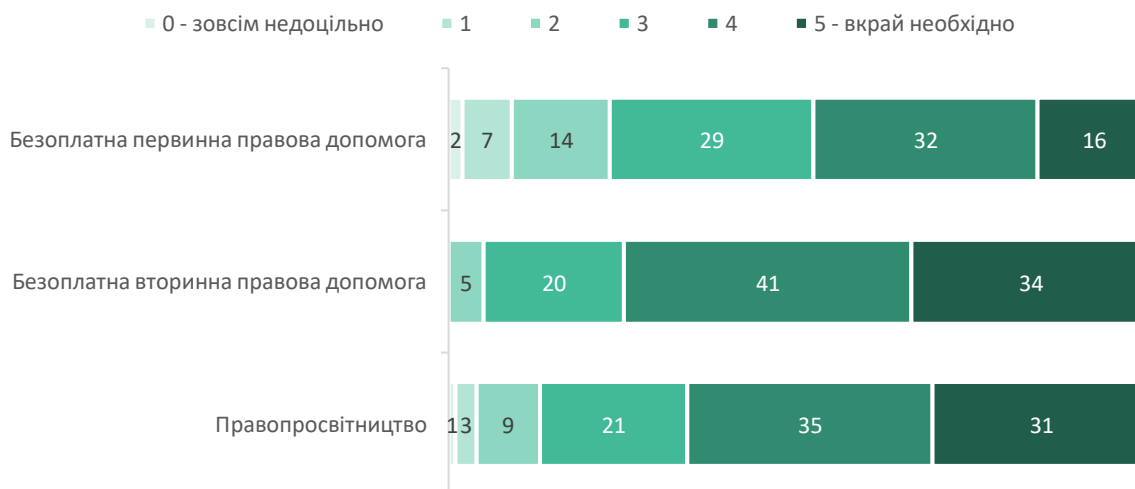

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.

На думку опитаних, найбільш доцільним є застосування положень ЄСХ та практики Європейського комітету з соціальних прав для надання безоплатної вторинної правової допомоги та правопросвітництва, меншою мірою – для надання безоплатної первинної правової допомоги. Зокрема, три чверті (75%) оцінили доцільність застосування ЄСХ для надання БВПД на 4-5 балів по шкалі від 0 до 5. Відповідний показник для правопросвітництва становить 66%, а для БВПД – 48%. Показники розраховувалися від сукупності тих фахівців, хто використовував положення ЄСХ.

На вашу думку, при наданні якого виду правової допомоги клієнту є більш доцільним застосування положень Європейської соціальної хартії та практики Європейського комітету з соціальних прав?

(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.

Фахівці системи БПД бачать найбільшу доцільність у застосуванні положень ЄСХ та практики Європейського комітету з соціальних прав для наступних категорій суб'єктів права на БВПД: неповнолітні та діти, особи з інвалідністю, особи похилого віку. Зокрема, 73% опитаних оцінили доцільність застосування ЄСХ на 4-5 балів (по шкалі від 0 до 5) щодо неповнолітніх та дітей та щодо осіб похилого віку, 76% – щодо осіб з інвалідністю, 58% – щодо осіб, котрі постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, 57% – щодо внутрішньо переміщених осіб, 57% – щодо біженців, 56% – щодо малозабезпечених, 54% – щодо ветеранів та учасників бойових дій.

**Щодо яких категорій суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу
більш доцільно застосовувати положення Європейської соціальної хартії,
практику Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто використовує положення ЄСХ)**

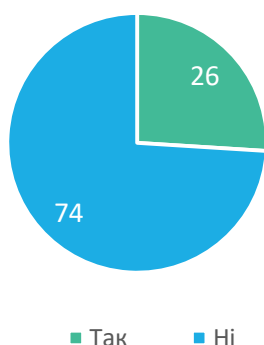

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 361 особа.

4.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав

Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає більше чверті опитаних фахівців системи БПД (26%, зокрема, 27% жінок та 22% чоловіків). Основне завдання Європейського комітету із соціальних прав полягає у нагляді за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ. Його обрало 45% опитаних працівників системи, із тих, хто вказав, що знає про діяльність комітету. Трохи більше респондентів (47%) обрали неправильний варіант, зазначивши, що основне завдання комітету – це нагляд за дотриманням ЄСХ у 47 державах-членах Ради Європи. Врешті, 8% обрали інший неправильний варіант, у якому основне завдання комітету – це подання скарг до Європейського суду з прав людини у разі недотримання положень ЄСХ.

Чи знаєте Ви про діяльність Європейського комітету з соціальних прав?
(% від всіх опитаних)

Яке, на вашу думку, основне завдання Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто знає про його діяльність)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 210 осіб.

Серед усіх фахівців системи БПД 9% (або 36% серед тих, що знають про діяльність ЄКСП) ознайомлювалися з його висновками щодо виконання Україною окремих прийнятих положень ЄСХ. З них 75% ознайомилися з висновками через публікації та інформаційні матеріали в мережі Інтернет, 24% – під час правопросвітницьких та навчальних заходів, тренінгів, 18% – через інформаційні матеріали на офіційних ресурсах Ради Європи.

Чи ознайомлювалися ви з висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ?
(% від всіх опитаних)

Як Ви ознайомилися з щорічними висновками Європейського комітету із соціальних прав?
(% від тих, хто ознайомлювався з висновками комітету)

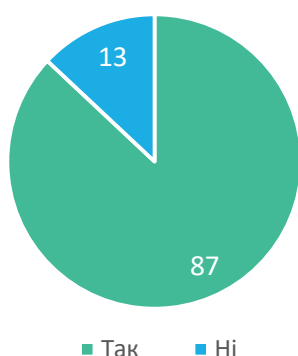
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 76 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

4.6. Інформація для заходів впливу

Серед тих фахівців системи БПД, котрі не ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, більшість (87%) висловила бажання дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії. **Жінки більш зацікавлені в навчанні – 92% жінок та 76% чоловіків хотіли би отримати інформацію про ЄСХ.** Серед тих 13%, які не зацікавлені в інформації з цього питання, 61% опитаних пояснює це відсутністю досвіду використання ЄСХ, 25% – наявністю національних механізмів захисту порушеного права, 23% – неефективністю ЄСХ, а 5% назвали інші

Чи бажаєте дізнатися про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Чому ви не бажаєте дізнатися про положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ і не бажає дізнатися про них)

причини.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 459 осіб.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 61 особа.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Що стосується тих 87%, котрі не ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, але прагнуть дізнатися про них, найбільш зручною формою отримання інформації є інформаційні матеріали (47%) та навчальні відеоролики (43%). Дещо менш зручними способами навчання є дистанційні курси (27%), спеціалізовані тренінги (26%), лекції (22%) та практичні заняття (20%).

В якій формі Ви б хотіли отримувати інформацію про соціальні та економічні права, включаючи положення Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ і бажає дізнатися про них)

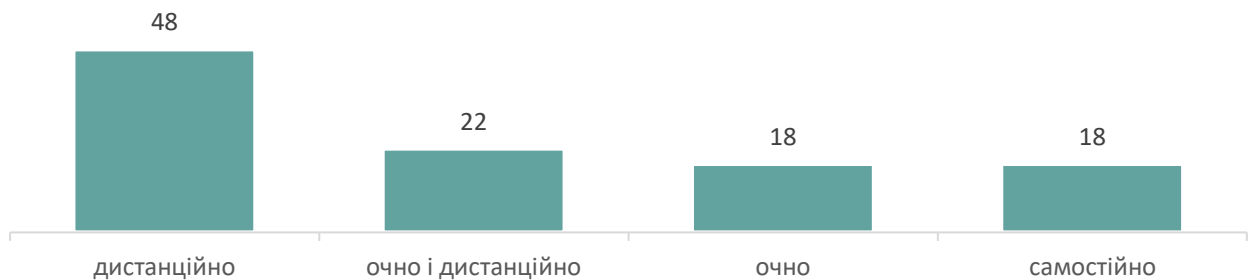

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 398 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Загалом, 48% зацікавлених в інформації про ЄСХ віддає перевагу тільки дистанційному навчанню, 22% – і очному, і дистанційному, а 18% – тільки очному. Крім цього, для 18% було би зручно навчатися самостійно. Варто відзначити, що респондент міг обирати кілька варіантів відповіді, тобто вибір опції «навчатися самостійно» не виключав вибору іншої опції («дистанційно», «очно», «очно і дистанційно»). Чоловіки трохи частіше обирають самостійне навчання (23% порівняно з 16% серед жінок), але менш зацікавлені в дистанційному або очно-дистанційному навчанні (45% та 18% відповідно порівняно з 50% і

Як Вам було б зручніше проходити навчання у сфері Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто не ознайомлений з положеннями ЄСХ і бажає дізнатися про них)

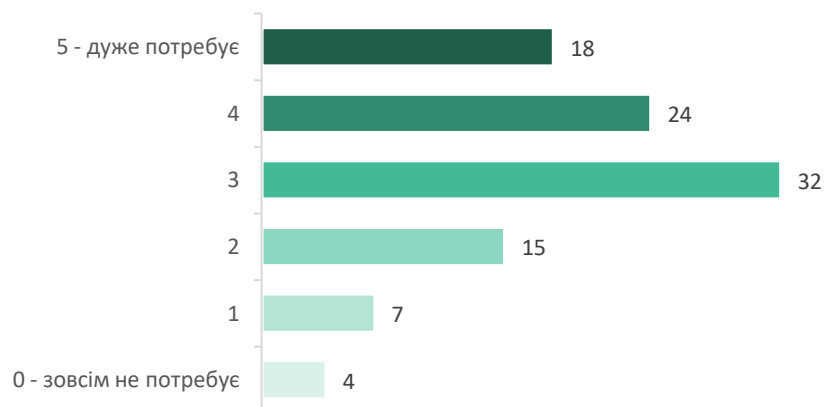
23% серед жінок).

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 398 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Лише 4% від усіх опитаних зовсім не потребують отримання інформації про положення Європейської соціальної хартії та практику їхнього застосування, натомість 18% оцінили свою потребу на 5 балів з 5 максимальних, 24% – на 4 бали. Ще 32% фахівців системи БПД потребують інформації про ЄСХ на 3 бали з 5, 15% – на 2 бали, а 7% – на 1 бал.

Наскільки Ви потребуєте отримання інформації про положення Європейської соціальної хартії та практику їх застосування?

(% від усіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб.

Серед тих, хто оцінив свою потребу в інформації про ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів з 5 максимальних, найбільш затребуваною є інформація про практику застосування положень ЄСХ при наданні правової допомоги у справах щодо захисту трудових прав (80%), прав дітей (76%), прав людей з інвалідністю (66%) та трудових прав (55%). Дещо менший, але все ще високий попит спостерігається щодо практики захисту материнства (41%), прав пацієнтів (41%) та здорового довкілля (23%).

З яких категорій справ ви би хотіли отримати додаткову інформацію про практику застосування окремих положень Європейської соціальної хартії при наданні правової допомоги?

(% від тих, хто оцінив свою потребу в інформації про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 612 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Найбільше працівникам системи надання БПД бракує для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав роз'яснень та методичних рекомендацій (63%). Також певним попитом користувались би узагальнення практики Європейського комітету з соціальних прав щодо практичного застосування положень ЄСХ (42%) та навчальні програми й курси професійної підготовки (38%), переклади рішень або висновків Європейського комітету з соціальних прав щодо України (27%). Лише 7% опитаних вважають, що

На вашу думку, яких інструментів вам не вистачає в роботі для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав?

(% від всіх опитаних)

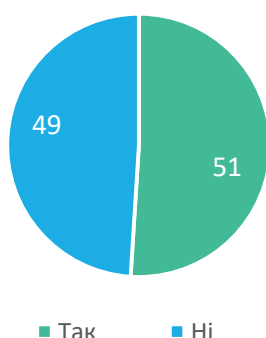

інструментів їм вистачає.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 820 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Близько половини (51%) з тих опитаних, хто знає про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, але не ознайомлювався з його висновками щодо виконання Україною окремих прийнятих положень Європейської соціальної хартії, хотіли би це зробити. Для 71% з них зручно отримувати таку інформацію через публікації та інформаційні матеріали в мережі Інтернет, для 42% – під час правопросвітницьких та навчальних заходів, тренінгів, для 9% – через

Чи існує у Вас потреба ознайомитися з щорічними висновками Європейського комітету з соціальних прав щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто знає про діяльність комітету і не ознайомлювався)

інформаційні матеріали на офіційних ресурсах Ради Європи.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 134 особи.

Яким чином вам було б зручно отримувати інформацію щодо щорічних висновків Європейського комітету з соціальних прав?
(% від тих, хто хоче ознайомитися з висновками комітету)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 69 осіб.
Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Розділ V. Опитування клієнтів системи БПД щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією

5.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: громадяни України, які звертались до системи надання БПД.

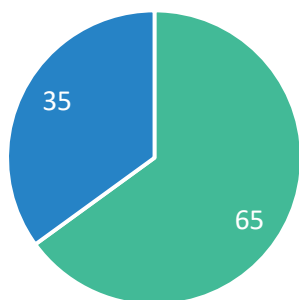
Вибірка: Основою для багатоступеневої стратифікованої випадкової вибірки стала база клієнтських звернень за безоплатною правовою допомогою за 2019 рік. На першому кроці з загальної бази випадковим чином були відібрані 28060 звернень, кожне з яких містило інформацію про стать та вік клієнта/клієнтки, юридичну категорію питання та область, в якій це звернення було зареєстроване, а також контактний телефон клієнта/клієнтки. На другому кроці була здійснена стратифікація за віком, статтю та регіоном (західний, центральний, південний, східний та Донбас). На третьому кроці всередині кожної страти випадковим чином була відібрана необхідна кількість осіб для опитування. Розподіл респондентів між стратами відображав дійсні статеві-вікові та регіональні пропорції серед клієнтів системи БПД.

Методи соціологічного дослідження: телефонне опитування.

5.2. Характеристика респондентів

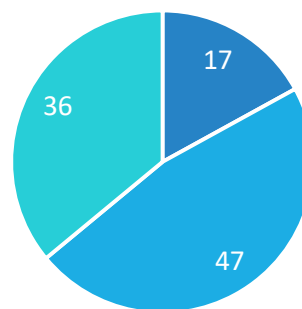
Серед опитаних клієнтів системи БПД 185 осіб (65%) – жінки, 101 особа (35%) – чоловіки. Меншість належить до вікової категорії 18-35-річних: таких 50 осіб, або 17% від усіх опитаних. Найчисельніша категорія клієнтів – ті, кому від 36 до 59 років: їх у вибірці 134 особи, або 47%. Врешті, 102 особам (36%) виповнилося 60 років або більше.

Ваша стать:
(% від усіх опитаних)

■ Жінка ■ Чоловік

Скільки років Вам виповнилося?
(% від усіх опитаних)

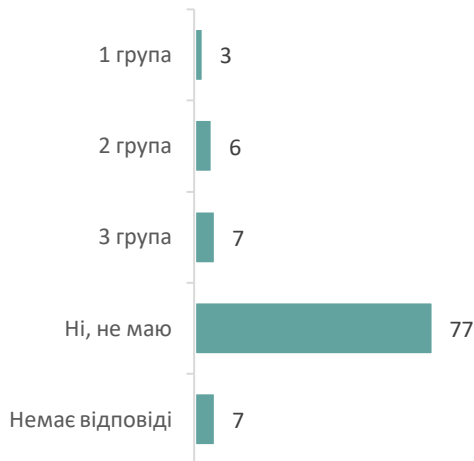
■ 18-35 років ■ 36-59 років ■ 60 років та старше

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб.

Сорок чотири особи з числа респондентів (16%) мають встановлену групу інвалідності: 8 осіб (3%) мають першу групу, 16 осіб (6%) – другу, а 20 осіб (7%) – третю. Більшість (219 осіб або 77%) не мають встановленої інвалідності. Не відповіли 23 особи, або 7%.

У 78 респондентів (27%) – середня освіта, у 111 опитаних (39%) – професійно-технічна, а 97 опитаних (34%) мають вищу освіту, з них 1 особа здобула науковий ступінь.

Чи маєте Ви встановлену групу інвалідності?
(% від всіх опитаних)

Який найвищий рівень освіти Ви здобули?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб.

5.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

Клієнти системи БПД, що взяли участь у дослідженні, найбільш обізнані про існування таких міжнародних документів, що закріплюють права людини: Загальна декларація прав людини (42% від усіх опитаних назвали цей документ), Європейська конвенція з прав людини (40%), Конвенція про права дитини (27%). Ще 14% назвали Конвенцію про права осіб з інвалідністю. Інші документи з переліку знайомі менш ніж 10% опитаних: Європейську конвенцію про соціальну та медичну допомогу знають 9%, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права – 7%, Європейський кодекс соціального забезпечення – 6%. Не знають жодного документу 28% респондентів, а 13% не змогли відповісти.

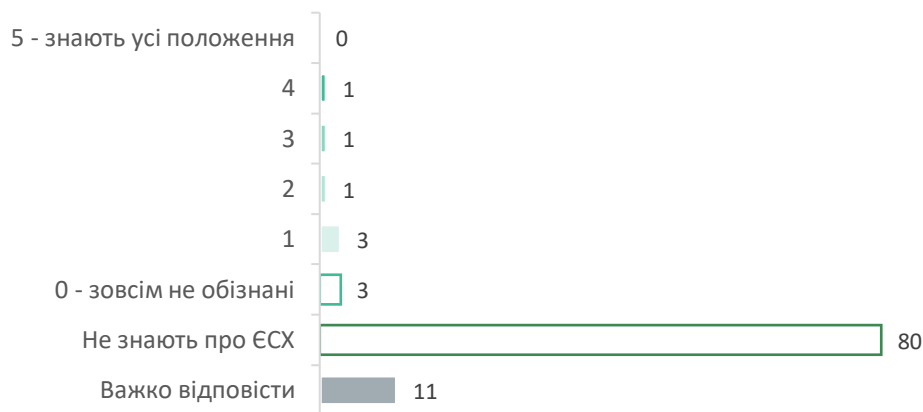
Які міжнародні документи, що закріплюють права людини, Ви знаєте?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді. Частка обізнаних з ЄСХ отримана за допомогою окремого запитання «Чи знаєте ви про Європейську соціальну хартію?».

Відповіли, що знають про Європейську соціальну хартію, 9% респондентів; решта про неї не знають (80%) або не визначились із відповіддю (11%). Жінки та чоловіки майже не відрізняються за рівнем обізнаності: 8% жінок та 11% чоловіків знають про ЄСХ. Серед тих, хто знає про Хартію, 3% зовсім не обізнані з її положеннями. Тільки 3% оцінили рівень своїх знань на 1 бал з 5 максимальних, і по 1% – на 2, 3 та 4 бали з 5. Середній рівень обізнаності становить 0.1 бала за шкалою від 0 до 5 серед усіх опитаних, або 2.1 бала серед тих, хто оцінив свої знання принаймні на 1 бал. Таким чином, ЄСХ майже не відома широкому

Наскільки Ви обізнані з положеннями Європейської соціальної хартії?
(% від всіх опитаних)

загалу.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб.

5.4. Рівень обізнаності про соціальні права, гарантовані державою

Також респонденти відповідали, які соціальні права гарантовані їм державою. Більше половини (56%) опитаних вважають, що до таких прав належить право на здоров'я. Також порівняно велика частка клієнтів БПД вважає, що держава гарантує право на соціальний захист (44%), право на освіту (40%) та право на житло (39%). Кожен п'ятий (22%) очікує, що йому гарантоване право на зайнятість. Найменше опитані відмічали право на інтеграцію та залучення (6%) і право на недопущення дискримінації (15%). Серед інших прав згадувалось право на життя, на працю, на свободу віросповідання. Водночас, 2% респондентів вважають, що в них немає прав або що держава ніякі права не гарантує; а 28% не визначились із відповіддю.

Які соціальні права вам гарантовані державою?
(% від всіх опитаних)

5.5. Вирішення правової проблеми

Серед опитаних клієнтів системи БПД 39% мали протягом останніх 2 років проблеми, пов'язані із житлом (14%), здоров'ям (13%), отриманням соціальних виплат (12%), працевлаштуванням (5%), трудовою діяльністю (3%), отриманням освіти (1%). Більш детальний аналіз змісту проблем дозволив виокремити ті з них, що підпадають під сферу дії Європейської соціальної хартії. Такі проблеми мали 28% респондентів. Найбільш поширені проблеми у сферах, пов'язаних із здоров'ям (10%), отриманням соціальних виплат (9%) та житлом (7%).

Серед запропонованих груп соціальних прав, оберіть ті, у яких ви зазнавали проблем протягом останніх двох років (починаючи з 2018 року)?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Серед тих 28% респондентів, котрі мали проблему, що підпадає під сферу дії Європейської соціальної хартії, абсолютна більшість повідомила про ті чи інші негативні наслідки цієї проблеми. Найпоширенішим наслідком був стрес (55%). Третина опитаних (33%) понесла значні фінансові витрати, 29% відчували шкоду для свого морального здоров'я, а 24% – шкоду для фізичного здоров'я. Також згадувалися такі наслідки, як невпевненість у собі і своїх можливостях (14%), погіршення взаємовідносин у родині (11%), втрата джерел до існування (6%) та втрата соціальних зв'язків (3%).

Які наслідки мала проблема, з якою ви зіштовхнулись?
(% від тих, хто мав проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

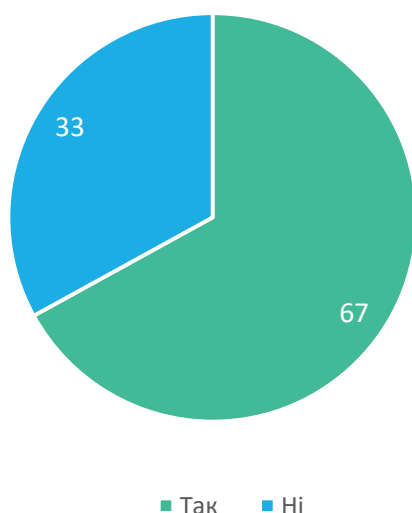

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 66 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Дві третини (67%) тих, у кого була проблема, намагались її вирішити, а третина не намагалась. Основна причина, чому респонденти не намагались вирішувати проблему, – невіра в те, що можна щось змінити (названа 68% опитаних). Інші поширені причини – великі затрати часу на вирішення проблеми (32%) та необхідність докладати багато зусиль (23%).

Чи намагались ви вирішити проблему, що виникла?

(% від тих, хто мав проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

Які причини того, що ви не намагались вирішити проблему?

(% від тих, хто не вирішував свою проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

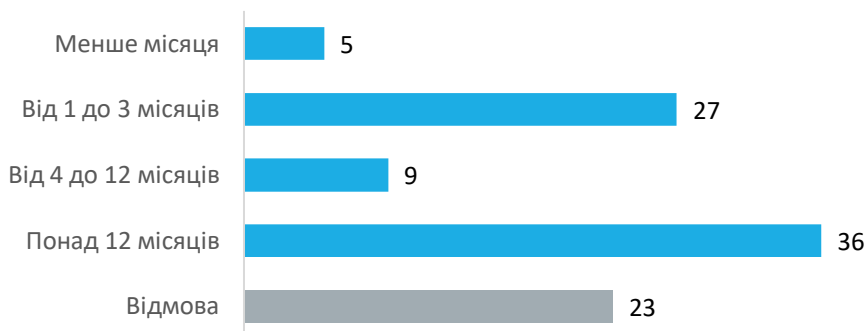

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 66 осіб.

Увага, мала кількість відповідей! Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 22 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Проблеми, що не вирішувались, тривали у 36% опитаних більше року, у 9% – від 4 до 12 місяців, у 27% – від 1 до 3 місяців, у 5% – менше місяця. Близько чверті (23%) не змогли відповісти.

Скільки триває проблема?
(% від тих, хто не вирішував свою проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

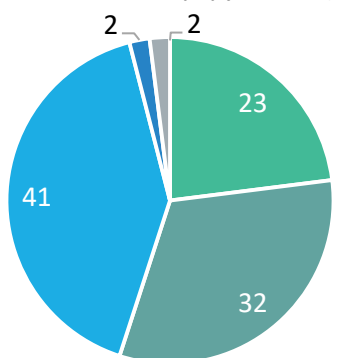
Увага, мала кількість відповідей! Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 22 особи.

Більше половини тих, хто вирішував свою проблему, її врешті вирішили повністю (23%) чи частково (32%). У 41% респондентів все залишилось, як було. У 2% проблема загострилась.

Серед тих, хто вирішував проблему, кожному п'ятому (20%) знадобилося менше місяця на вирішення; близько чверті (23%) витратили на це від 1 до 3 місяців; інша чверть (25%) вирішувала проблему від 4 до 12 місяців; 16% займалися цим понад 12 місяців. Ще 16% не змогли підрахувати.

Чи вирішилась ваша проблема на даний момент?

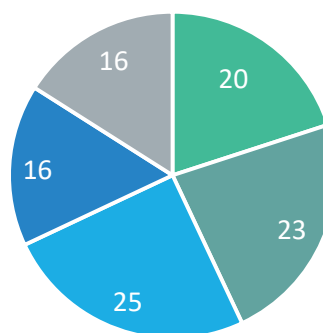
(% від тих, хто вирішував проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

- Так, повністю вирішилась
- Так, вирішилась частково
- Ні, все залишилось, як було
- Ні, проблема загострилась
- Немає відповіді

Скільки часу вам було потрібно, щоб вирішити проблему?

(% від тих, хто вирішував проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

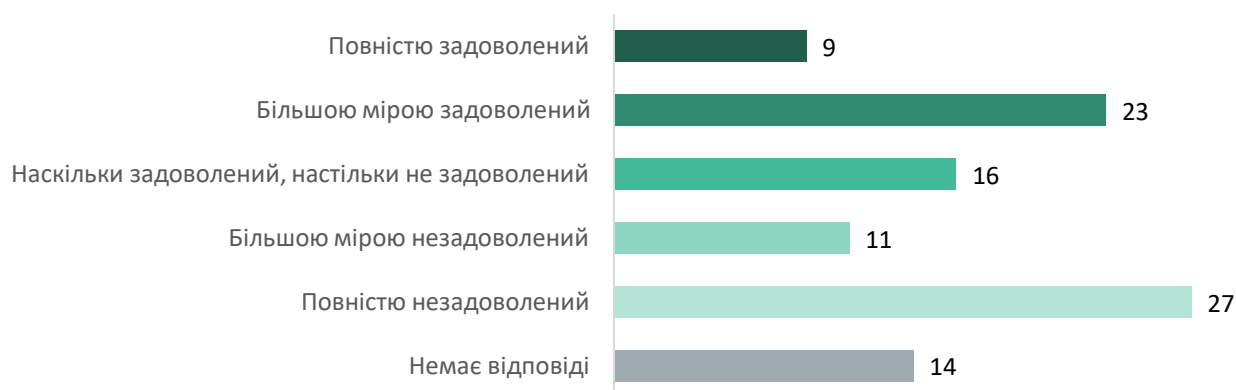
- Менше 1 місяця
- Від 1 до 3 місяців
- Від 4 до 12 місяців
- Понад 12 місяців
- Немає відповіді

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи.

Серед тих, хто вирішував проблему, близько третини повністю задоволені (9%) або більшою мірою задоволені (23%). Ще 16% наскільки задоволені, настільки й ні. Більше третини більшою мірою (11%) або повністю не задоволені (27%). Решта 14% не визначились із відповіддю.

Чи задоволені ви результатом вирішення проблеми?

(% від тих, хто вирішував проблему, що підпадає під сферу дії ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи.

Очікувано, що серед клієнтів системи БПД найбільш поширеним способом вирішення своєї проблеми було звернення до центру з надання БВПД (43%). Часто згадувалися також намагання вирішити проблему мирним шляхом (30%) та звернення до управління соціального захисту населення (25%). Звернення до управління охорони здоров'я згадали 14%, до суду – 11%, до юриста чи адвоката – 11%, до центру зайнятості – 11%, до правоохоронних органів – 7%, органів ПФУ – 7%, до Уповноваженого з прав людини – 2%.

Якби респондентам довелося вирішувати їхню проблему повторно, вони рідше застосовували би більшість із названих ними методів. Зокрема, намагались би вирішити проблему мирним шляхом втричі менше опитаних, ніж це робили в реальній ситуації (9% та 30% відповідно). Натомість значно частіше клієнти БПД збирались звертатися до суду: 11% в реальній ситуації та 25% у гіпотетичній. Звернення до центру з надання БВПД згадувалося майже однаково часто для реальної та гіпотетичної ситуації.

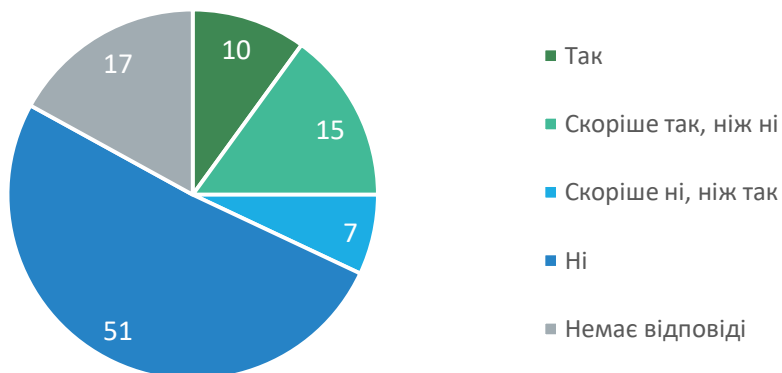

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 44 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

5.6. Інформація для заходів впливу

Більшість клієнтів системи БПД не зацікавлені в додатковому навчанні з основоположних соціальних прав: 51% зовсім не зацікавлені, 7% – скоріше ні, а 17% не визначились із відповіддю. Хотіли би пройти навчання чверть опитаних: 10% упевнені в цьому, а 15% скоріше погоджуються, що це їм потрібно. **Жінки зацікавлені більше, ніж чоловіки: 29% перших та 17% других зацікавлені в навчанні.**

Чи хотіли би ви пройти додаткове навчання з основоположних соціальних прав?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 286 осіб.

Що стосується найбільш зручного формату додаткового навчання, найбільш затребуваними є короткі відеоролики, про що повідомили більше половини (52%) тих, хто зацікавлений у навчанні. На другому місці друкована продукція – брошури, листівки, підручники тощо (38%). На третьому – дистанційні курси (27%). Опитані порівняно менш зацікавлені у лекціях (17%), семінарах (11%) та тренінгах (10%).

У якому форматі вам зручніше навчатись?
(% від тих, хотів би пройти додаткове навчання з основоположних соціальних прав)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 92 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Стосовно найбільш зручного способу отримувати інформацію про їхні права для всіх опитаних, більше половини (56%) відмітили інформаційні ролики на телебаченні чи радіо, понад третина також назвала брошури чи листівки (39%) та короткі відео в мережі Інтернет (37%). Вулична реклама є зручним джерелом інформації для 19%, спеціалізовані сайти – для 16%. Найменш зручно для респондентів дізнаватися про права з книжок та посібників (8%).

Серед жінок більша частка опитаних називала такі джерела інформації, як інформаційні ролики на телебаченні та радіо (62% порівняно з 45% серед чоловіків), брошури/листівки (46% та 25%), вулична реклама (22% та 13%). Чоловіки частіше обирали короткі відео в Інтернеті (45% порівняно з 33% жінок) та спеціалізовані сайти (23% та 13%).

Як вам зручно отримувати інформацію про ваші права?
(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 285 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.